

Tisdagen den 22 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

§ 2.

Föredrogs Banko-Utskottets Utlåtande N:o 4, i fråga om användande af bankovinsten.

Härvid uppstod öfverläggning, och yttrade:

Herr Jöns Rundbäck: Uti en vid detta Utlåtande fogad reservation har jag anfört de skäl, som gjort att jag icke kunnat instämma i Utskottets beslut, och jag anser mig icke böra upptaga tiden med att här upprepa dessa skäl, men jag åberopar reservationen och anhåller, att Herr Talmaunen ville framställa proposition på mitt förslag.

Herr Carl Isak Bengtsson: Då såväl det yttrande, som Herrar Bankofullmäktige afgåfvit till förra Riksdagens Banko-Utskott, som ock de motioner, hvilka blifvit väckta både vid föregående och innevarande riksdag, visa, att de som reserverat sig mot Utskottets beslut, hafva goda skäl för sin skiljaktiga mening, så vill jag förena mig med dem och yrkar bifall till det förslag, enligt hvilket $33\frac{1}{3}$ procent af Riksbankens under förra året upplupna vinst förbehålles åt Banken att för egna ändamål använda.

Herr Hans Larsson: Ehuru väl jag uti en vid denna riksdag afgifven motion påyrkat, att Riksbankens hela odisponerade vinst måtte ensamt till bankens egna ändamål användas, på det att banken sålunda kunde blifva i stånd att verksamt gagna landets industri och jordbruk, så finner jag mig likväl — då någon utsigt icke förefinnes att vinna framgång för mitt förslag — nu föranlåten att afstå från samma yrkande, men vill då instämma med Herrar J. Rundbäck och Ola Bosson Olsson samt hoppas, att det af dem i deras reservation framställda förslag måtte vinna Kammarens bifall.

Herr Norén: Det är med en viss tvekan jag begärt ordet, emedan det är första gången jag uppträder för att yttra mig inom denna ärade Kammarer.

Den fråga, som nu föreligger, är, efter mitt förmenande, af högsta vikt, och jag har derföre velat gifva tillkänna mina åsikter uti densamma.

Här har nyligen i denna Kammare blifvit taladt genom liknelser, och det må då tillåtas äfven mig att framställa en sådan. En ärad representant från Norrköping liknade för några dagar sedan kassorna uti våra förvaltande verk vid en höna, som värpte guldägg. Männe icke den liknelsen än bättre kan tillämpas på vår Riksbank, hvilken, enligt min åsigt, lätt nog skulle blifva en sådan, som lemnade oss verkliga guldägg, om blott man icke, såsom nu i flera år varit fallet, bortplockat dess lifsfjädrar. Jag skulle helst velat yrka på hela bankovinstens reserverande för Riksbankens egna behof, så att hon i en icke allt för långt affägsen framtid kunde öfvertaga sedelemissionen efter våra enskilda banker, som förr eller sednare måste upphöra, trots det stora motstånd från privatbanksintressets sida; ty den starka opinion, som inom hela landet finnes emot dessa inrättningar, blifver allt mer och mer högljudd. Jag sade, att jag hade helst önskat hela bankovinstens bibehållande, men som landets finansiella ställning är så skral, att det icke kan ske utan att höja bevillningen, så får jag inskränka mig till att yrka afslag till Utskottets Betänkande samt bifall till den af Herrar Jöns Rundbäck och O. B. Olsson afgifna reservationen.

Herr Lundqvist: Uti en vid början af denna riksdag väckt motion har jag vidrört, förutom det nu ifrågakommande ämnet, äfven andra, som dermed ega ett nära sammanhang. Dessa ämnen finnas icke omnämnda uti detta Betänkande, men Utskottet säger sig skola framdeles taga dem i öfvervägande. Då Utskottet likväl atgjort frågan om bankovinstens användande på sätt som nu skett, är väl icke att hoppas en bättre utgång på mina öfriga förslag, enär en sådan utgång förutsätter, att bankovinsten skall bibehållas och användas för bankens räkning. Man kan icke annat än med förvåning och vemod se, huru bankovinsten är från år borttages från banken, ehuru jordbrukets betryckta ställning nödvändigt behöfver ett större rörelsekapital, hvilket nu måste sökas hos de enskilda bankerna, hvilka dock utlemna sina lån endast på kort tid och emot sådan ränta, att jordbrukaren icke kan vara dermed betjenad. Man har sagt, att den konkurrens, som skulle uppkomma emellan de många enskilda bankerna, nödvändigt borde trycka ned räntan, men detta har icke skett, utan tvärtom har räntan stigit. Och den enda konkurrens som uppkommit har varit den emellan de enskilda bankerna å ena samt Riksbanken å andra sidan. De enskilda bankerna hafva öfverflyglat Riksbanken och uppslukat en stor del af den vinst, som bort tillkomma den sednare ensamt och sålunda blifvit till nytta för det allmänna i stället för några få enskilda personer. På de af Herrar J. Rundbäck och O. B. Olsson anförda skäl, hvilka Kammaren så väl känner, att de icke behöfva af mig upprepas, yrkar jag derföre afslag å Utskottets Betänkande samt bifall till desse herrars reservation.

Herr Peter Petersson: Enligt min fulla öfvertygelse är det statsekonomiskt klokt, att Riksbanken får behålla någon del af vinsten, för att såmedelst blifva i tillfälle att utvidga lånerörelsen, deraf icke blott jordbrukaren och industriidkaren får nytta, utan ock statsverket beredes en ökad inkomst — en inkomst som skulle uppgå åtminstone till hälften

af behållningen på hela vår jernvägstrafik. På dessa skäl, äfvensom på grund af hvad Herrar J. Rundbäck och O. B. Olsson i sin reservation framhållit, vill jag till alla delar deruti instämma, under yrkande att Utskottets Betänkande måtte af Kammaren ogillas.

Herr Per Nilsson i Kulhult: För min ringa del anser jag, att bankovinsten bör kunna användas på ett för hela landet vida förnämligare sätt, än som nu i flera år varit fallet; men då jag icke vågar hoppas på, att hela denna vinst nu får för bankens egna ändamål användas, så vill jag inskränka mig till att yrka bifall till Herrar J. Rundbäcks och O. B. Olssons reservation, under förhoppning att 33 $\frac{1}{3}$ procent af bankens vinstmedel, såsom dessa reserver föreslagit, må kunna åt banken bibehållas. Det är ganska hårdt att se, huruledes bankovinsten är från år tages från banken, men man kan dock icke förundra sig deröfver, då man vet, att Riksbanken har många fiender, som vilja gynna privatbankerna och således endast se sina egna intressen till godo.

Herr Pehr Ericsson i Wik: Oaktadt jag helst skulle hafva sett, att hela bankovinsten fått användas för bankens egna ändamål, så vill jag dock, då det synes vara omöjligt att vinna framgång för ett sådant förslag, inskränka mig till att instämma med dem som yrkat, att en tredjedel af vinsten måtte åt banken bibehållas och endast öfriga två tredjedelarne måtte till Riksgälds-kontoret för Statens allmänna behof anvisas.

Herr Samuel Johnson: Äfven jag skulle helst hafva önskat, att hela bankovinsten fått bibehållas för bankens egna ändamål, men då sådant icke låter sig göra nu, då landets finansiella ställning är så betryckt, att skatterna i sådant fall måste betydligt ökas, vill jag endast yrka, att en tredjedel af bankovinsten måtte användas till bankrörelsens utvidgande. Jag tror dock för min del, att folket gerna skulle velat draga något tyngre skattebördor, om det blott fått behålla sin bankovinst; åtminstone är förhållandet sådant i min hemort, ty man inser allmänt, huru gagneligt detta skulle vara för jordbrukaren, om Riksbanken kunde mer utsträcka sin verksamhet och lånerörelse. Men då — såsom jag redan sagt — skatterna skulle allt för mycket höjas, om hela vinsten nu bibehölls åt banken, vill jag instämma i Herrar J. Rundbäcks och O. B. Olssons reservation.

Herr Anders Johansson: På de af Herrar Jöns Rundbäck och Ola Bosson Olsson anförda skäl vill jag instämma i det förslag, de uti sin reservation framställt; och jag yrkar derföre afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Peter Andersson: Jag vill försäkra, att ingen kan vara mera mån, om att jordbruket och näringarne kunde upphjelpas ur deras nuvarande tryckta ställning, och jag således helst önskat, att för sådant ändamål hela bankovinsten måtte reserveras, för att Riksbanken skulle kunna utvidga sin lånerörelse; men då statsverkets tillgångar för det nuvarande äro så inskränkta, att en betydlig del af bankovinsten måste an-

vändas, för att fylla Statens behof, så nödgas jag inskränka mig till att påyrka, det så mycket som möjligen kan för statsverket undvaras måtte för banken bibehållas.

Emot Utskottets förevarande Betänkande hafva många reservationer blifvit afgifna, deribland en af den ärade representanten från Lund, nemligen Herr Agardh, som går ut på, att 25 procent af bankovinsten måtte för banken reserveras, och en annan af Herrar Rundbäck och O. B. Olsson, som i sådant afseende påyrka 33 $\frac{1}{3}$ procent. Jag skulle helst önska, att denna sednare vunne framgång, såsom ock många talare före mig fordrat, men om än sådant skulle kunna gå igenom i denna Kammare, så föreställer jag mig det likväl icke bifallas af Medkammaren, och alltså vid den gemensamma voteringen förkastas. Jag anser för min del det derföre vara klokast att ansluta sig till Herr Agardhs förslag, ty det vore dock ett försök, som hade mera utsigt till framgång. Derföre hemställer jag, att Kammararen måtte med afslag å Utskottets Betänkande bifalla Herr Agardhs reservation; hvarpå jag anhåller om Herr Talmannens proposition.

Herr Ola Månsson: Det har redan af en ärad talare blifvit omnämndt hvad en annan häromdagen filosofiskt bevisade, nemligen att kassorna i våra förvaltande verk vore att likna vid en höna, som värpte guldägg, och som derföre icke borde beskattas. Jag tillåter mig att tillämpa detta på nu förevarande fall. Ehuru Utskottet säger sig hafva inhemtat, att bibehållandet af bankovinsten för bankens egen räkning icke är af behöfvat påkalladt, så lärer väl ändock ingen kunna påstå, att sådant vore ofördelaktigt för bankens soliditet, ty det skulle otvifvelaktigt vara högst gagneligt för banken, om den någon tid, t. ex. i tio år finge behålla hela eller en del af sin vinst.

Jag har uti en motion vid denna riksdag föreslagit, att hela bankovinsten måtte uteslutande i och för bankens egna ändamål användas, och ehuru jag fortfarande anser, att sådant vore nyttigast, så väl för bankens egen verksamhet som för det allmänna, vill jag dock icke numera, då jag hört så många förorda det af Herrar Rundbäck och O. B. Olsson framställda förslaget, vidhålla detta mitt yrkande, utan instämmer i dessa Herrars reservation.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Då jag inom Utskottet tillhört den majoritet som förenat sig om föreliggande Utlåtande, anser jag mig böra i korthet yttra några ord till detsammans försvar.

Det är en från en del af den gamla ständsrepresentationen ärfd tradition om nödvändigheten att för banken sjelf behålla någon större del af den bankovinst, hvaröfver man har att disponera, som är anledningen till, att man år efter år inom denna Kammare ifrigt påyrkar tillämpningen af den satsen, att vinsten bör användas för bankens egna ändamål. Men icke blir satsen riktig endast derföre, att den beständigt upprepas; det fordras väl ock, att man gifver något skäl för sig. Men det gör man icke vid detta tillfälle, åtminstone icke något som kan anses vara öfvertygande. Äfven jag har vid de flesta af de många föregående riksdagar, hvari jag deltagit, varit med om att i banken behålla något, än större och än mindre

belopp af dess disponibla vinst — men jag har då, likasom jag gör nu, ansett för handen varande förhållanden och icke någon absolut regel böra bestämma beslutet om vinsten skall reserveras eller icke.

Euligt min uppfattning kan det för tvänne ändamål understundom vara nyttigt, att bankovinsten reserveras. Det ena af dessa är, då banken med hänseende till dess realisation eller invexlingsförmåga behöfver förstärkas, och man derföre genom att indraga och minska den utelöpande sedelstocken bör förbättra dennas förhållande till den metalliska kassan. Behovvet häraf måste dock vara beroende af den ställning, uti hvilken banken befinner sig, och hvad detta beträffar, så är bankens ställning, efter min uppfattning, för närvarande sådan, att en så stark sedelindragning redan har skett, att bankovinsten alls icke behöfver för detta ändamål för bankens räkning bibehållas, ty uti reservfonden finnas nu nära 12 millioner R:dr, uti depositionskontoret cirka 2 och uti diskontkontoren cirka 3 millioner R:dr reserverade, eller således en inestående obegagnad sedelbehållning af emellan 17 och 18 millioner R:dr, som är så mycket, att det är vida mer än banken, vid betraktande af förhållandena i öfrigt, för närvarande kan anses behöfva hafva indraget. Förra året tillstyrkte jag visserligen, att ett större belopp af vinsten skulle i banken reserveras, men detta gjorde jag, emedan landet då befann sig i en exceptionel belägenhet till följd af de ofantliga spannmålsinköp, som under båda åren 1868 och 1869 måst göras. Jag förutsåg, hvad som ock sedan under våren och sommaren inträffade, nemligen att Banken skulle blifva nödsakad att inskränka sin lånerörelse och att höja räntan, och det var just denna åtgärd som jag ville förebygga genom att verkställa sedelindragningen på annat, för den trafikerande allmänheten mindre tryckande sätt. Men nu äro förhållandena helt annorlunda. Året synes blifva godt ej blott för landet, utan i följd deraf äfven för banken, ty det finnes otvifvelaktigt från förra årets rika skörd ganska betydliga partier spannmål ännu osålda, och vaxeltillgången bör derföre blifva riklig och fullt tillräcklig för den metalliska kassans behof. Under sådana förhållanden synes det mig icke vara skäl att nu bibehålla vinsten endast för att låta den ligga ofruktbar på bankens hyllor. Man skadar derigenom landet, ty det skall otvifvelaktigt verka tryckande på den allmänna rörelsen, om utöfver den stora indragning, som redan skett, derifrån ytterligare undandrages en fjerdedels å en half million R:dr rörelsemedel.

Det andra af de begge ändamål, för hvilka det kan vara gagneligt att reservera bankovinsten, är det att bereda tillgång, för att i en eller annan rikning kunna öka Riksbankens lånerörelse, att småningom insamla medel, så att Riksbanken må kunna affösa de enskilda bankerna och i stället i en eller annan form inrätta under Riksbanken hörande filialanstalter. De som uppgifva sig sträfva härför, hafva visserligen ett förnuftigt mål i sigte, för hvilket äfven jag en tid har kämpat, men då det dröjer många år, innan de enskilda bankernas oktroy härnäst utlöper, och någon förberedande åtgärd för deras ersättande ännu ej tyckes vara tilltänkt, så är det alldeles för tidigt att nu reservera medel för detta ändamål, enär penningarne då skulle en allt för lång tid ligga alldeles ofruktbara och deras plötsliga utsläppande sedan på en gång måste komma att verka skadligt. För ett tiotal år sedan, då man så ifrigt önskade, att

filiabanker skulle inrättas i stället för enskilda banker, drog man äfven in penningar af bankens vinstmedel, men man lät dessa icke ligga onyttiga utan använde dem genast för filialbankers succesiva inrättande, och om vi hade fått fortgå på den vägen och den icke genast hade blifvit afbruten, så skulle vi nu icke haft många privatbanker kvar, men desto flera filialer af Riksbanken, som man genom någon förändring af deras organisation kunde hafva gjort mera förmånliga för Riksbanken sjelf än de först inrättade filialbankerna möjligen voro. Om man nu åter ville börja gå till väga på detta sätt, så vore det, såsom jag redan sagt, någonting förnuftigt att arbeta för, men då ingen slags plan finnes uppgjord, och tillfället för närvarande äfven i öfrigt icke synes lämpligt, bör man afvakta en mera gynnsam tidpunkt och icke göra indragning af bankovinsten endast för att drifva en abstrakt sats, hvilken icke nu på något nyttigt och verksamt sätt för bestämdt ändamål kan tillämpas.

Ville man genom inbesparing af Bankens vinst förstärka den allmänna diskontfonden, så vore äfven det någonting förnuftigt, emedan det hade ett praktiskt ändamål, men några allvarsamma försök att kunna mera nu än föregående riksdagar tillvägbringa en tillökning af nämnda fond hafva icke nu blifvit gjorda, och i alla fall vore ett sådant förfarande icke för närvarande af behovet påkalladt, att använda vinstmedlen, ty man eger redan andra tillgångar att öka denna fond.

Från upphörande filialbanker hafva redan ingått och ingå fortfarande betydliga belopp af Riksbanken tillhöriga medel -- och på samma sätt sker med de Riksbankens tillgångar, som förut varit använda till belåning af jord- och stadsfastigheter, och likaledes dekreterar man år efter år att de medel, som manufakturdiskonten och jerukontoret haft att tillgå, skola indragas, men alla dessa medel som dragas ur rörelsen göras icke åter fruktbarande, utan tillåtas ligga obegagnade, och detta kan icke kallas en förständig bankrörelse. Jag finner det nog riktigt, när hvarje klok enskild ekonom år från år lägger ihop sina besparingar, om han gör det icke för att låta dem ligga overksamma, utan för att göra dem fruktbarande. Men så har man icke under flera år visat sig vilja göra med bankens medel. Kunde man hitta på och komma öfverens om något nyttigt sätt för vinstens användande, så skulle jag alls icke tveka att instämma med reserveranterne att behålla en stor del af vinsten kvar i Riksbanken, men då man icke föreslagit något sådant, så yrkar jag bifall till Utskottets Betänkande. Såsom ett ytterligare skäl för bifall till Betänkandet vill jag påpeka, att, om bankovinsten får öfverlemmas till Statsverket och ingå i dess rörelse, skulle det icke erfordras att nu förhöja skatterna. Jag anser visserligen, att bankovinsten i allmänhet bör i främsta rummet användas för bankens egna ändamål, om sådant är af behovet påkalladt, men att densamma, då den, såsom nu är fallet, är obehöflig för banken, bör användas för Statsverkets räkning. Grundsatsen att någon del af bankovinsten alltid bör afsättas för bankens behof är dessutom icke heller åsidosatt af Utskottet, ty enligt dess förslag skall ju en liten del af vinsten reserveras. Skulle det framdeles visa sig behöfligt att förstärka banken, så må man ju då göra det, ty det är i detta fall, likasom i andra, bättre att lämna sig efter förhållandena, än att drifva abstrakta satser, för hvilka man icke kan gifva antagliga skäl.

Jag upprepar derföre mitt yrkande om bifall till Utskottets förslag.

Herr Agardh: Då man talar om vinstmedlens umbärlighet för banken, torde man böra skilja emellan två olika saker, nemligen behovet för det närvarande och afsigterna för framtiden. Den som säger, att de icke äro för banken behöfliga, han fäster sig vid behovet för det närvarande; den som anser att de böra reserveras, gör det med hänsigt till framtida behof, som han under en eller annan form emotser. Om jag således skulle döma endast efter ställningen för närvarande, så kan jag villigt medgifva, att banken är i den ställning, att vinstens reserverande icke är af behovet påkalladt. Men jag kan icke alldeles förbise de många mening, som önska, att vinsten måtte reserveras; de hafva dermed afsigter för framtiden, vare sig att de gå ut på utvidgande af lånerörelsen eller förstärkandet af metalliska kassan, eller att indraga utelöpande sedlar af mindre valör, och i stället utsläppa silfver i rörelsen. Om vi t. ex. beslöte att invexla våra sedlar å 5 och 1 R:drs valör, så behöfde bankens metalliska kassa betydligt förstärkas, enär dessa sedlar finnas i så stor mängd i allmänna rörelsen, att det erfordras omkring 8 millioner R:dr i silfver för deras invexling. Jag skall icke nu ingå i någon pröfning om hvilket sätt för dessa medels användande kan vara det mest behöfliga, helst jag under föregående riksdagar utförligt har utvecklat min åsigt härom.

Man säger från motsatta sidan, att vår bank är redan stark nog. Jag skulle emot denna åsigt vilja framställa den frågan: hvarför hafva andra rikare länders banker en vida större grundfond än vår? Man skulle utan tvifvel svara: dessa länder hafva en mycket större folkmängd, större rörelse och mera utvecklad industri än vårt land, och att det är efter sådana förhållanden som bankens rörelsekapital måtte rätta sig. Om således folkmängd och industri förökas, måste ju äfven de institutioner, som tillhandahålla rörelsekapitalet, behöfva förstärkas och utvidgas. Den svenska bankens grundfond utgjorde vid dess stiftande 30 millioner francs, år 1803 ökades den till 45 millioner, 1806 till 90 millioner francs, och i närvarande stund uppgår den till 182,500,000 francs. Den har således på omkring 70 år ökat från 30 millioner till 182 millioner francs. Om man nu först frågar sig, har vårt industriella lif gått framåt, så måste man utan tvifvel svara — högst betydligt! Då frågan om bankovinsten under en föregående riksdag förevar, tillät jag mig meddela några sifferuppgifter, hemtade dels från Kommersekollegii berättelser, dels från det så kallade "Välfärds-Utskottets" Utlåtande, enligt hvilka det t. ex. visade sig, att då värdet af vår export under tiotalet före 1855 utgjorde 482 millioner R:dr, så uppgick det under tiotalet efter 1855 till 908 millioner R:dr, och hade sålunda nära fördubblats. Man sade mig visserligen då, att dessa siffror icke voro exakta; och jag har icke heller sjelf trott, att de voro till summornas belopp tillförlitliga; men otvifvelaktigt visa de ändock, att vårt jordbruk och vår industri utvecklats i en ofantlig grad, men om så är, så frågas vidare, har vår bank utvecklats i samma mån? Jag vill med afseende härför erinra, att när den år 1830 omorganiserades, så utgjorde grundfonden något öfver 6 millioner R:dr; några år sednare ökades den till 15 millioner R:dr och slutligen 1862 till 25 millioner R:dr, men att någon tillökning icke sedermera skett. Det är företrädesvis en period under denna tid, som jag ville fästa mig vid, nemligen den då man

var af den mening att filialbanker borde inrättas. Under denna period fick banken behålla en dryg del af sin vinst, så att under hvart och ett af åren 1857, 1858 och 1859 endast en half, samt 1860, 1861 och 1862 blott en tredjedels million R:dr öfverlemnades till statsverket. Det blef derigenom möjligt att slutligen höja grundfonden; och förtarandet då visar att, om man verkligen har vilja att göra något, så kan man det ock. Hafva filialbankerna icke gjort annat godt, så hafva de åtminstone varit anledning till denna grundfondens förökande. Om man efterser till hvilka belopp bankovinsten uppgått under särskilda år, så skall man ock finna, att ju större rörelsekapital Banken haft att tillgå, desto större har i allmänhet vinsten blifvit. Från och med året 1861. då den belöpte sig till den betydliga summan af 2,099,000 R:dr, har den i allmänhet hållit sig ganska hög och uppgått: 1862 till 1,884,000 R:dr; 1863 till 1,512,000 R:dr; 1864 till 1,929,000 R:dr; 1865 till 1,860,000 R:dr; 1866 till 2,112,000 R:dr; 1867 till 1,995,000 R:dr; men 1868 uppgick den endast till 1,535,000 R:dr samt förlidet år till 1,642,000 R:dr. Det torde lätt inses, att i samma mån som man tager bort vinstmedlen från banken, desto mindre skall den i allmänhet förtjena. Då förr Riksdagarne icke återkommo så ofta som nu, utan först hvart femte och sedan hvart tredje år, kunde äfven vinsten stå längre inne hos Banken, som då drog nytta af densamma. Sålunda fick vinsten för 1863 stå inne öfver två år eller till 1866, och på samma sätt fortgick man ända till förra riksdagen, då man disponerade öfver tvänne års vinst på en gång, till följd hvaraf det nu är förlidet års vinst som skulle utgå under nästa år. Derigenom att föregående års vinster på detta sätt förr alltjemt inestodo hos banken, kunde två års vinst anses såsom ett nytt tillskott till grundfonden, men denna påökning hafva vi icke numera att tillgå. I stället för att bankens hela öfverskott vid 1865 års slut beräknades till 30,295,000 R:dr, vid 1867 års slut till 29,203,000 R:dr; så hade det vid 1869 års slut nedgått med inemot 400,000 R:dr. I stället för att sålunda rörelsekapitalet bort ökas, har det förminskats för den Svenska banken, hvilket torde vara så mycket betänkligare, som de stora utländska lånen kunna vålla starka påkänningar på banken. Om nemligen annuiteterna icke kunna med en öfverskjutande export betalas, så måste den metalliska kassan i banken tillgripas, och denna kan således nu mera än förr komma att betydligt fluktueras. Äfven måste man beakta det särskilda förhållande, som hos oss äger rum, att nemligen vi icke hafva någon nämnvärd metallisk valuta ute i den allmänna rörelsen, såsom fallet är i andra länder. I Danmark t. ex., der bankens metallförråd icke är synnerligen betydligt, der har man deremot en betydlig massa klingande mynt i den allmänna rörelsen; under sådana förhållanden blir det icke bankens metallförråd som vid påkommande behof i första hand anlitas. Det är därför euligt min åsigt af nöden, att vi allvarligt påtänka att föröka landets metalliska valuta; och det är med särskildt afseende härpå, som jag anser, att bankovinstens reserverande för banken vore önskvärd. Frågar man åter hvilken summa som årligen borde reserveras, så kan onekligen svaret utfalla mycket olika. Det föreligger tvänne reservationer, som gå i samma syfte; den ena af mig och ett par kamrater, enligt hvilken 75 procent af vinstmedlen må användas för Statens allmänna behof, samt återstående 25 procent reserveras åt

banken; och den andra af Herr Rundbäck med flera, enligt hvilken $66\frac{2}{3}$ procent skulle gå till statsverket och $33\frac{1}{3}$ procent bibehållas åt banken. Det är tydligt att jag skulle vilja föredraga denna sednare såsom hastigast ledande till målet, men sannolikt är det politiskt klokt att icke gå till en sådan ytterlighet, som detta förslag i mängas tycke innefattar, enär vid den gemensamma voteringen man då icke torde hafva synnerlig utsigt att för banken ens få behålla något; heldre således torde man böra eftersträfvä en mindre del, än att, genom att sätta målet för högt, riskera att förlora allt.

Jag vill derföre yrka bifall till min reservation, som — efter hvad jag hoppas — har bättre utsigt att vinna framgång.

Med Herr Agardh förenade sig Herrar *Jan Andersson* och *Johan Erik Johansson*.

Herr Uhr: Här hafva många talare yttrat nästan alldeles detsamma. Deras anföranden hafva till största delen varit variationer öfver detta tema: "Jag skulle helst önskat, att hela bankovinsten fått reserveras, men då sådant under nuvarande förhållanden icke låter sig göra, får jag inskränka mig till att endast påyrka en tredjedel". Jag vill röra en annan sträng, som dock är likljudande. Jag önskar nemligen, att det blefve en gång för alla bestämdt, att Banken finge behålla t. ex. $33\frac{1}{3}$ procent eller till och med endast 25 procent af vinstmedlen. Man skulle då slippa de ständigt återkommande motionerna och diskussionerna i detta ämne.

Det lärer väl icke kunna förnekas, att banken behöfver förstärkas, så att den må kunna utvidga lånerörelsen och — hvad som är ännu viktigare — att den må blifva i stånd att ersätta de enskilda bankerna, som hota att öfversvämma landet, och som hafva en mera vidsträckt rörelse och taga högre ränta än Riksbanken samt derföre äfven hafva en större förtjeust, hvilken delas på jembörelsevis få händer. Dessa enskilda banker böra derföre försvinna, och Riksbanken öfvertaga all bankrörelse, på det att vinsten deraf må komma alla till godo.

Jag yrkar derföre, att 25 procent af vinstmedlen måtte reserveras, och jag skulle, såsom jag redan sagt, helst se om detta blefve bestämdt en gång för alla.

Med Herr Uhr förenade sig Herr *Östman* och Herr *Tjernlund*.

Herr Johannes Andersson i Knarrevik: Jag inskränker mig till att instämma med dem, som yrkat bifall till Herrar Rundbäcks och O. B. Olssons reservation.

Herr Medin: Jag har under diskussionen afhört ganska sakrika föredrag af tvänne ärade ledamöter i Banko-Utskottet. De hafva begge gifvit goda skäl för sina åsigter.

Den första af dem, representanten från Calmar län, fäster sig synligen vid bankens ställning för det närvarande, den han anser utmärkt fast. Men jag tror icke, att man kan vara säker, det banken hela året om kan, så fort som vore önskligt, lemna ut de lån som sökas. Man har nemligen under förra året ofta sett, att lånesökande fått vänta 8 à 9, ja till och

med 10 veckor på sina lån. Att det nu går något fortare beror derpå, att kassan är i ett bättre tillstånd, som dock möjligen icke blir särdeles varaktigt. Samme talare uttryckte äfven en önskan, uti hvilken jag vill instämma, nemligen att bankens rörelsekapital måtte så ökas, att man blir i stånd att inrätta filialbanker i flera städer. Skall bankovinsten nu återigen borttagas, så blir bankens ställning icke annorlunda än hvad den nu är, och kan således icke utvidga sin lånerörelse i den mån sådant vore behöfligt. Jag skulle gerna se, om det bestämdes att vissa procent af bankovinsten alltid blefve åt banken reserverade. Man kunde då börja med en jmförelsevis liten del samt så småningom öka den ända till 50 procent.

Den andra tvärade talaren, representanten från Lund, har ganska riktigt uttalat de åsichter, som, enligt mitt förmenande, borde mera allmänt göra sig gällande. Jag kan dock icke gilla hans mening att vi borde hafva mera silfver i allmänna rörelsen såsom skiljemynt, ty jag tror icke att detta vore gagnande. Silfret må ju gerna ligga i banken och sedlarne vara i cirkulation. Det skulle dessutom blifva obeqvämt att hafva så mycket silfver i rörelsen, ty om man än har ett icke synnerligen stort belopp i kassan, så lär det icke kunna rymmas i vanliga portmonäer. Jag anser derföre, att vi gerna må behålla våra nu utelöpande sedlar på 1 och 5 Rdrs valör, som, efter hvad jag tror, icke hafva medfört någon olägenhet, utan tvärtom fördel, såsom t. ex. vid försändelser i bref.

Jag vill slutligen tillägga några ord om sjelfva hufvudämnet, ehuru jag vet att hvad jag åstundar hör till de fromma önskningarne, ty vid den gemensamma voteringen blir det nog bestämdt, att hela det af Utskottet föreslagna beloppet skall fräntagas banken. Men om vi det oaktadt skola söka till att få en annan utgång af saken och få åtminstone något bibehållet åt banken, så böra vi se till hvilkendera reservationen har bästa chansen att gå igenom. Dervid får jag då anmärka, att ehuru jag i sjelfva saken visserligen gillar hvad Herrar Rundbäck och O. B. Olsson föreslagit, jag likväl förutser att deras förslag icke skall kunna vinna majoritet, emedan det under nuvarande förhållanden blir svårt för statsverket att undvara en så stor del af dessa medel, och det således är fara, att man med sina sträfvanden att få så mycket skjuter öfver målet och får alls intet. Jag tror det derföre vara skäl att allmänt siuta sig till Herr Agardhs reservation, som säkerligen skall vinna några röster i Medkammaren och sålunda möjligtvis blifva segrande; och jag önskade af detta skäl, att Herrar Rundbäck och O. B. Olsson återkallade sitt förslag.

Herr Schmidt: Den reservation, som Herrar J. Rundbäck och O. B. Olsson afgifvit emot förevarande Betänkaude, ådagalägger klart och tydligt huru behöfligt det är, att en del af bankovinsten reserveras för bankens egna ändamål, och Herr Agardh har genom sitt sakrika anförande ännu ytterligare bevisat detsamma.

Jag skulle helst vilja instämma uti förstnämnde herrars reservation, enär en tredjedel af vinstmedlen är synnerligen behöflig för den allmänna rörelsen, men då deras förslag, efter hvad det vill synas, icke kan vinna önskad framgång, förenar jag mig med Herr Professor Agardh under förhoppning

hoppning att åtminstone en fjerdedel af vinsten måtte kunna åt banken bevaras.

Vid riksdagens början väcktes många motioner om förstärkande af allmänna diskontfonden, på det att densamma skulle kunna blifva till något verkligt gagn för lånesökande; men om nu icke åtminstone en del af vinstmedlen reserveras åt banken, så är det tvifvel underkastadt, huruvida dessa motioner kunna vinna Riksdagens bifall. Jag yrkar därför afslag å Utskottets Betänkande samt bifall till Professor Agardhs reservation.

Herr Hæggström: Herr Talman! mine Herrar! Om en enskild industri- eller fabriksidkare, som drifver en rörelse, hvilken lemnar årlig vinst, af denna vinst icke afsätter något, antingen för att utvidga sin rörelse eller för att hafva att tillgå vid kriser eller förluster, som kunna drabba honom, så gör han otvifvelaktigt oklokt. Efter mitt förmenande bör denna sats vara tillämplig äfven hvad Riksbanken beträffar, men denna min åsigt är icke af Riksdagen omfattad, ty af de vinstmedel banken år från år inbragt har man icke reserverat det ringaste, utan tagit alltsammans till statsverkets behof. De enskilda bankerna förfara icke på detta sätt. De akta sig för att dela ut hela vinsten till delegarne och följa den kloka grundsatsen att alltid afsätta en del af densamma till en särskild reservfond, för att hafva medel att tillgå vid förluster eller vid andra fall, då sådant kan vara behöfligt och nödvändigt, om icke banken skall komma i trångmål. Jag kan härvid icke återhålla den frågan: hvarföre förfar icke Riksbanken på samma vis? Hvad som är nyttigt för en enskild bank måste väl äfven vara det för Riksbanken? Man har här sagt, att bankovinsten safsättande för bankens egna ändamål numera vore en tradition. Detta är tyvärr sannt, men reservationerna vid denna och närmast föregående riksdagar visa dock, att man af denna tradition vill och, som jag hoppas, äfven snart skall lyckas göra en för Riksbanken och fosterlandet helsosam och fruktbarande verklighet. Man har såsom en bankens tillgång här uppgifvit på deposition inestående 6 à 7 millioner. Jag erkänner att jag ej fattar en slik beräkning, ty depositioner har jag alltid betraktat såsom skulder, som efter kortare eller längre uppsägning måste återgäldas, och således måste anses såsom skuld och icke såsom tillgång. Äfven har det blifvit sagdt, att, om äfven vinstmedlen reserverades åt banken, denna likväl icke derigenom skulle få en ökad tillgång. Jag må tillstå, att jag icke kan fatta riktigheten af detta påstående, ty om Riksbankens sedelskuld minskas, så måste väl derigenom dess ställning förbättras, i samma mån som skulden minskas. Jag kan ej heller gilla deras mening, som anse att man icke bör tala om att vinstmedlen böra reserveras, förr än man angifvit något sätt för deras användande, ty det är väl bättre att först besluta, om af dessa medel större eller mindre belopp böra reserveras och sedan tänka på bästa sättet huru de skola användas, än att först afgöra huru de skola af Riksbanken användas, och sedan detta skett måhända icke lemna Riksbanken ett enda öre af dess vinstmedel, för att på det förut bestämda sättet användas. Jag vill erinra om, att då det vid förra riksdagen var fråga om ändring

af 72 § Regeringsformen, man för genomdrifvandet af denna ändring icke kunde nog vidt och bredt orda om bankens dåliga ställning, hvadan mig synes att om man fortfarande har denna öfvertygelse, så bör man väl ock vara angelägen om att förstärka bankens ställning. Men man byter hastigt om åsikter i detta ämne, allt efter som det passar för syftmålet, och detta visade sig äfven vid förra Riksdagen, ty endast 24 timmar efter det bankens ställning uppgifvits såsom särdeles svag, sades denna, då det blef fråga om bankovinstens användande för statsverkets behof, vara så stark, att icke någon del af och ännu mindre hela vinsten erfordrades för bankens egna ändamål. Jag vet mycket väl, att man mot dem, som i likhet med mig anse nyttigt och nödvändigt att för Riksbankens egna ändamål reservera större eller mindre del af dess vinst, vill invända att, om någon del af bankovinsten åt banken reserveras, så måste man för statsbristens fyllande tillgripa ytterligare beskattning, men då skillnaden emellan Utskottets förslag och de reservanters som åt Riksbanken vilja bevara 25 procent af bankens vinst endast utgör 267,800 R:dr R:mt, så förmodar jag, att utan olägenhet denna skillnad kan upptagas vid beräkning af bränvinsskatten för år 1871, så mycket heldre som man vid denna beräkning under föregående år kommit till differens på millioner, då här blott blir fråga om några hundra tusen R:dr. 1867 och 1868 årens bränvinsskatt beräknades nemligen för det förra till 9,500,000 R:dr och för det sednare till 10,500,000 R:dr, men den skatt som inflöt uppgick för det förstnämnda året endast till 7,914,000 R:dr, och för det sednare året till 7,142,000 R:dr, så att på de båda åren skillnaden mellan beräknad och influten bränvinsskatt uppgick i rundt tal till nära 5,000,000 R:dr. Någon högre beskattning bör således icke för denna frågas skull ifrågakomma.

Professor Agardh har nyss så öfvertygande och fullständigt utvecklat de skäl, som tala för nödvändigheten, att någon del af vinstmedlen bibehålles för bankens egna ändamål, att jag icke behöfver vidare derom orda, och ehuru jag helst skulle hafva önskat, att någon större del af bankovinsten kunnat reserveras, måste jag likväl, då jag inser att ett sådant beslut icke ens i denna och än mindre i Medkammaren kan genomdrivas, inskränka mig till att yrka, det åtminstone 25 procent af vinstmedlen måtte åt banken reserveras.

Herr Forsbeck: Man känner nära nog i luften, att man arbetar fåfängt emot en ström. Utgången i Första Kammaren tyckes nästan vilja förinta vår Riksbank, men såsom en folkvald representant kan man det oaktadt icke undgå att anse sig böra uppträda med ett ord till bankens försvar. Man har här sagt, att giltiga skäl icke skulle finnas för att ytterligare förstärka banken, utan att dess vinst bör uteslutande användas för Statens behof. Mine Herrar! Det är icke längre sedan än förlidet år, som banken hade en stark påtryckning och mycket svårt att reda sina affärer. Vilja vi vinna det mål, som åtminstone ibland den jordbrukande delen af befolkningen allmänt åstundas, att nemligen banken må så konsolideras, att den kan fylla hela vårt behof af mynt, så torde man böra tänka på att spara i tid. Man kan icke med eu sedelstock af allenast 30 millioner fylla ett behof af 60 eller 70 millioner. Vi måste

utan tvifvel hafva ganska god tid på oss, för att fylla ett så stort behof. Herr Agardh har så fullständigt utredt dessa angelägenheter och framställt bankens behof i ett sådant ljus, att jag kan inskränka mig till att förena mig med honom. Men jag tror dock icke, att vi få spänna bågen för högt, utan att vi böra nöja oss med litet så länge. Kunna vi få behålla 25 procent af vinsten för bankens egen räkning, så skulle jag redan anse detta för en stor fördel. Jag instämmer sålunda i Herrar Agardhs, Ericssons och Sääfs reservation.

Herr Key: Jag har redan förut vid flera föregående riksdagar yttrat mig i denna fråga och är derjemte nu förekommen af åtskilliga andra talare, synnerligen af den ärade representanten från Lund. Jag kan därför yttra mig temligen kort. Jag vill blott erinra om ett förhållande, som innebar en särdeles ironi af ödet, nemligen om öfverläggningarne här i Kammaren den 16 och 17 Mars förlidet år. Den 16 Mars, då det var fråga om förändring i 72 § Regeringsformen, ansågs af många Riksbanken ställd vid branten af sin undergång; då öppnade sig framför oss det gapande svalget af en riksbankrutt, såframt icke denna 72 § ofördröjligen förändrades. Men redan dagen derpå, den 17 Mars, i fråga om bankovinstens användande, var åter vår bank efter samma mäns omdöme den solidaste riksbank i världen. Mina herrar! en sådan förändring hade försiggått under natten. Det behöfves icke mer än enda natt, för att åstadkomma allt detta.

Det har blifvit här anmärkt, att bankovinsten icke skulle kunna af banken för närvarande tillgodogöras. Jo, det kan den visst, och detta på icke mindre än fyra olika sätt, som hvardera hafva sina fördelar. Om vi helt enkelt skrinlägga den i bankens hvalf, så minskas ju trycket af sedel-inxlingen. Om vi använda den till inköp af obligationer, så få vi deruti en tillgång i behöfvets stund. Om vi inköpa vexlar för densamma, så ökas vår silfvervaluta; och slutligen om vi använda den till utlåning på kortare tider, så inflyter den åter i mån af behof. Jag vill dock icke förneka, att med de banko-statuter, som för närvarande äro gällande, det kan vara svårt att utvidga bankens rörelse, men dessa kunna lätt förändras i en mera tidsenlig riktning. Vore det icke annat, som tryckte banken än dess egna sedlar, så skulle det ingalunda vara farligt med bankens ställning. Men de enskilda bankernas tryck och påhäng på Riksbanken blir större, ju flera de äro; och dessa bankers antal ökas oupphörligen år ifrån år. Derföre tror jag likasom representanten från Lund, att det är nödvändigt att förstärka Riksbanken, äfven med fara att vi derföre finge underkasta oss en ökad beskattning. Jag tror väl icke, att en sådan skall i år behöfvas, men jag ber att få erinra om, huru våra grannar Norrmännen förforo 1816, då de ville grunda en Riksbank. De pålade landet ett tvångslån med 10 procent årligen och fingo på det sättet ihop en summa af 9,200,000 R:dr, samt åtog sig dessutom en särskild skatt af 4,000,000 R:dr att utgå under den korta tiden af ett år från den 1 Juli 1816 till den 1 Juli 1817. Och allt detta verkställdes oaktadt ett nyss slutadt krig, oaktadt kris och armod, endast för att få egen solid riksbank! Då vi hafva ett sådant exempel af uppoffring i vår närhet, torde det icke då vara på tiden för oss att börja

tillgodose vår Riksbank genom att omsider begagna en utväg, som riksdag efter riksdag blifvit föreslagen, men som likväl hittills oupphörligen gått oss ur händerna — jag menar att låta banken sjelf få behålla större eller mindre del af sin vinst. Jag tror dock, likasom en föregående talare, att vi icke böra spänna bågen för högt, då vi icke hafva mycket att härutinnan hoppas af Medkammaren. Ehuru jag helst velat yrka på reserverande åt banken af 33 procent af dess vinst, så anser jag mig likväl böra instämma med dem, som yrkat en dylik reservation af allenast 25 procent, under förhoppning att vi måtte vinna detta i en gemensam votering, ehuru jag dock för det närvarande tyvärr måste misströsta till och med härom.

Herr Jöns Pehrsson: Mina åsikter i denna fråga torde sannolikt förut vara allom bekanta, och därför anser jag mig nu ej behöfva vara särdeles vidlyftig. Det är för öfrigt redan så mycket sagdt för den rätta utgången af frågan, att något nytt skäl näppeligen torde kunna dertill läggas. Jag vill endast fästa uppmärksamheten derpå, att förevarande fråga otvifvelaktigt är en af vårt lands viktigaste frågor; och därför vore det väl, om man en gång kunde vinna en stadgad åsigt derutinnan, så att man sluppe dessa hvarje år återkommande strider om samma sak. Det vore nu sannerligen icke för tidigt.

Man klagar allmänt öfver näringarnes förfall, öfver en oupphörligt växande fattigdom och elände. Vill man att så skall forifara, att detta förhållande skall alltmera tilltaga, då bör man göra Riksbanken svag och dess utlåningsvilkor odrägliga; och man skall utan tvifvel lyckas fullkomligt väl deri. Men gör man banken stark och vilkoren för utlåningen drägliga, så torde välmågan snart nog kunna återkomma i landet.

Man må säga hvad man vill om de enskilda bankerna. De kunna kanske vara bra nog för den större rörelsen, men ingalunda för den mindre, för hvilken de äro ruinerande; och det torde just vara en af de mest verksamma orsakerna till vårt lands betryckta ställning.

Jag vill emellertid icke heller spänna bågen för högt, och därför håller jag icke heller strängt på de 33 procenten, utan rättar mig efter deras mening, som yrka att 25 procent af vinsten skall reserveras åt banken, under förhoppning att vi i en kommande tid skola lyckas uppnå sundare och bättre förhållanden i denna fråga.

Herr Vult von Steijern: Då jag tillfälligtvis kom att deltaga i öfverläggningen om denna fråga inom Utskottet, anser jag för min pligt att med några få ord uttala de skäl, som förmådde mig att förena mig med Utskottets majoritet, hvars åsigt ligger till grund för Utskottets hemställan. Efter en lång och i mitt tycke särdeles intressant öfverläggning emellan de olika partierna, af hvilka det ena önskade åt banken reservera en tredjedel af dess vinst och det andra att öfverlemna den odelad åt statsverket, kom man till det resultat, som Herr Rundbäck i sin reservation uttalat i de orden, att bankens soliditet icke genom att bankovinsten användes såsom bidrag till fyllande af Statens behof skulle rubbas. Vid sådant förhållande egnade jag min uppmärksamhet åt bankoregler-

mentets stadgande i mom. c) af ingressen, så lydande: "Att, uti den genom låneoperationerna inflytande och besparade vinst en nödhjelps- och tillgångskassa må beredas, hvaröfver Rikets Ständer ega att, till Kongl. Maj:ts och fäderneslandets heder och nytta samt allmänt gagneliga ändamål, disponera." När jag sammanställde detta med det kända förhållande, att i den Kongl. Propositionen om statsverkets tillstånd och behof af bankens vinst påräknades 1,500,000 Riksdaler, för att Statens behof skulle fyllas utan en motsvarande upplåning eller förhöjning i skatterna, så kom jag till den slutsatsen, att jag borde tillstyrka den mening, som af Utskottets majoritet hyllades. En talare från Lund har med sin vanliga skicklighet framställt ett förmedlingsförslag, och med anledning deraf hafva andra ansett, att en viss procents afsättande åt banken skulle verka såsom ett predjudikat för framtiden. För min del kan jag dock icke fästa någon vikt vid ett sådant prejudikat. då en kontinuitet från Riksdagens sida väl näppeligen vore att påräkna. En talare har vidare här föreslagit, att det skulle en gång för alla bestämmas, att en viss procent af bankens vinst skulle allt framgent ärligen afsättas för bankens räkning. Jag kan icke inse, huru detta skall kunna ske annorledes än genom att ändra bankens reglemente. Men tider kunna komma, då en sådan ändring, derest den blefve genomförd, möjligen skulle finnas nog oläglig.

Då jag emellertid sammanställer bankens af sakkunnige män prövade ställning, å ena sidan, med Statens behof och bankreglementets föreskrift, å den andra, så anser jag mig handla fullkomligt rätt uti att tillstyrka, att 1,500,000 Riksdaler af bankens vinst må till Statsverket öfverlemnas.

Friherre Gripenstedt: Herr Talman! mine Herrar! I denna ständigt återkommande tvist om bankovinstens användande hör man alltid, såsom skäl för yrkandet att någon del, större eller mindre derat, bör för Bankens behof reserveras, tvänne hufvudargumenter anföras. Det ena är, att det är nödvändigt att konsolidera banken, och det andra, att en utvidgning af bankens verksamhet skulle vara synnerligen nyttig. Man får dock ofta höra dessa tvänne skäl sammanblandas, ja till och med identifieras, på så sätt nemligen att man anser, att en utveckling af bankens verksamhet genom ökade fonder skulle på samma gång vara en konsolidering. Jag vill nu till en början söka göra klart, att det först uppgifna ändamålet, nemligen konsolidering, icke vinnes på det sätt, man föreslagit, genom att åt banken reservera och i dess rörelse åter använda en del af bankovinsten. Hvad betyder då bankens konsolidering? Jo, dermed menas att öka Riksbankens förmåga att alltid kunna uppfylla sin förbindelse att vid anfordran inlösa sina sedlar och sålunda upprätthålla myntvärdet, hvilket, såsom man vet, är beroende af dessa sedlar, men icke menas dermed, att vid slutlig liquid kunna göra hvar man rätt, ty dess förmåga i detta hänseende bör vara satt utom allt tvifvel, då Banken eger en grundfond eller ett kapitalöfverskott af 25,000,000 R:dr. Med konsolidering måste således afses bankens förmåga att alltid kunna invexla sina sedlar, och jag vågar påstå att denna bankens förmåga icke ökas derigenom, att den utlånar en million R:dr mer eller mindre till personer, hvilkas skuldsedlar då i stället komme att ligga i bankens portfölj. Denna konsolide-

ring kunde deremot vinnas på så sätt, att bankovinsten användes antingen till upphandling af silfver, som ökade metalliska valutan i Bankens hvalf, eller till uppköp af t. ex. engelska consols eller sådana papper, som i händelse af behof lätt och säkert kunde förvandlas till silfver. Men detta är dock icke i allmänhet deras mening, som så ifrigt påyrka bankens konsolidering, utan de afse endast att öka bankens lånefonder. Såsom bevis på att detta är meningen, vill jag endast hänvisa till de motioner, som i ämnet blifvit väckta innevarande riksdag. Herr Frisk talar om bankens "konsolidering och utvidgande af dess verksamhet"; Herr Samuel Johnson om att Riksbankens vinst må reserveras till utlåning för att användas till *Riksbankens utvidgning*, sålunda att afdelningskontor af Riksbanken inrättas"; Herr Jöns Pehrsson yrkar att bankovinsten måtte användas "till allmänna diskontfondens ökande"; Herr Lundqvist har samma påstående, att *allmänna diskontfonden* må ökas, och Herrar Hans Larsson och Ola Månsson hemställa, att bankovinsten måtte, "ensamt till bankens egna ändamål användas", hvilket, efter hvad man finner af motionerna i öfrigt, betyder detsamma som att utvidga bankens rörelse. Man talar sålunda ständigt om bankens *konsolidering*, hvilket låter ganska bra och har en viss effekt, ty frasen har en vacker klang, men då det kommer an på sättet hvarigenom denna konsolidering skulle vinnas, är man straxt inne på det andra hufvudargumentet, nemligen rörelsens utvidgande och framför allt den kära, allmänna diskontfondens ökande, hvilket sistnämnda efter mitt omdöme emellertid är det minst lämpliga sätt att använda bankovinsten, såsom utgörande ett undantag från en sund bankverksamhet, hvilket väl i anseende till denna banks särskilda beskaffenhet må hafva sitt berättigande och sin förklaring, men som visst icke är en utväg att öka bankens soliditet (hvilket ju uppgifves vara syftemålet) och således åtminstone ej bör utvidgas.

Sedan jag nu i korthet visat, att detta tal om konsolidering i sjelfva verket icke betyder särdeles mycket, vill jag öfvergå till det andra hufvudargumentet för bankovinstens reserverande, nemligen utvidgandet af bankens verksamhet; — men jag finner här i mina anteckningar ett moment, som ännu ej blifvit vidrördt och som jag icke bör med tystnad förbigå. En föregående talare har nemligen yttrat, att, då det vid sistförflutne riksdag var fråga om förändring af 72 § Regeringsformen eller tvångskursens upphäfvande å Riksbankens sedlar, de personer, som förordade denna förändring, till stöd för sin åsigt anfört, att Riksbanken skulle vara så svag, fastän de, när frågan gällde bankovinstens disponerande, i detta hänseende skulle hafva yttrat en annan mening. Jag tror att detta är ett misstag, ty vi hemtade icke våra argumenter från det hållet; tvärtom erkände vi — åtminstone jag för min del — att Riksbanken i sitt närvarande skick var mycket solid, men vi påminnte om, att då banken stode ensamt under Riksdagens styrelse, kunde det hända, att Riksdagen, vid något tillfälle, i någon svår tid, förändrade grunderna för dess organisation och verksamhet, så att t. ex. banken anbefalldes tillhandagå Staten med nödiga medel, hvilket då skulle ske på det vanliga sättet eller genom nya sedelemissioner — naturligtvis, såsom det i så fall alltid heter, i akt och mening att framdeles vid lägligt tillfälle inlösa denna sedelmassa med klingande mynt, hvilket enellertid, enligt hvad er-

farenheten ofta visat, icke sker, utan vidtagas i stället s. k. realisationer eller bankrutter, d. v. s. nedsättningar i penningvärdet. Möjligheten af sådana beslut och åtgärder, hvilka ej blott hota hvarje innehafvare af Riksbankens sedlar, utan hvad som är ojemförligt viktigare, så länge dessa sedlar utgöra det lagliga myntet, i grund angripa sjelfva eganderätten och alla förbindelsers giltighet, svärfvar emellertid nu alltid såsom ett Damoklessvärd öfver hela landets liksom hvarje enskilds hufvud; och det var denna fara, men icke något påstående om svaghet hos Banken som utgjorde skälet och, efter mitt omdöme, det oomkullkastliga skälet för yrkandet om upphäfvande af tvångskursen å Riksbankens sedlar.

Jag öfvergår nu till det andra hufvudargumentet för bankovinstens reserverande, eller den utvidgning af bankens verksamhet, som uppgifves skola vara så synnerligen nyttig och vigtig. Man vill i detta afseende gerna fastställa såsom en princip, att alltid någon större eller mindre del af bankens inkomster skulle reserveras och således bankens fonder alltjemt ökas. Men, mine Herrar, jag tager mig friheten förklara, att detta icke egentligen är någon princip, och om man också vill gifva en sådan åsigt namn, heder och värdighet af princip, så är detta, i min tanke, ej riktigt, ty hvad som är obestämdt och godtyckligt kan väl icke gerna kallas för en princip. *En* vill åt banken reservera hela bankovinsten, en annan halfva; en vill hafva 33 procent, en annan åter nöjer sig med 25 procent och en tredje med kanske ännu mindre. Detta är icke, efter min uppfattning, någon verklig princip. Men jag vill icke tvista om ord; låt det nu också vara en princip — jag påstår dock, att den är felaktig och skadlig, och såsom bevis härpå vill jag visa hvart den leder i sin obegränsade tillämpning, ty man får den bästa proban på riktigheten af en princip, då man ser på dess konsekvenser i sin fulla utsträckning. Låtom oss antaga, att bankovinsten, hel och hällen, eller till större delen, för all framtid skulle reserveras åt Banken; hvad blefve följden häraf? Jo, att Banken i en mer eller mindre aflägsen framtid blefve ensam herre öfver hela penningörelsen, förläggare för hela landet och vi alla komme att häfta i låneskuld till Banken. Man kan tänka sig denna utlåning utsträckt till femtio, hundra, femhundra millioner eller mer, och om det nu en gång för alla vore bestämdt, att vinsten så skulle användas, så finnes ingen gräns för hopandet af fordringar hos Banken; hela landet måste i längden blifva utsuget, alla dess innevånare låntagare hos banken och någon kapitalbildning på annan hand än bankens slutligen en omöjlighet. Genom förbud att på förhand binda kommande generationers dispositionsrätt har lagstiftningen förhindrat ett sådant sätt att samla medel på enskilda händer i det ganska välbetänkta syfte att icke sätta i gång ett maskineri, hvars verksamhet och resultat i längden ingen kan beräkna. Utan att vidare inlåta mig på de mer eller mindre aflägsna följderna af ett sådant system, hvilket skulle utgöra tillämpningen af den så kallade principen, skall jag nu hålla mig till närmaste resultatet deraf, som då skulle vara att bankens verksamhet utvidgades, och medlet härtill eller sättet härför, hvilket jag dels finner uppgifvet i de af mig nyss omnämnda motionerna och dels hört här under diskussionen anföras, skulle bestå deruti att så småningom ersätta de enskilda bankerna med Riksbankens filialkontor. Det är således detta nya system

af filialkontor, utbredda öfver hela landet, hvarmed vi skulle lyckliggöras! Det är emellertid ganska anmärkningsvärdt, att man sålunda i denna fråga kastar öfver bord tvänne viktiga grundsatser, hvilka man vid flera andra tillfällen med stor styrka framhållit såsom synnerligen viktiga. Man har nemligen då sagt, först och främst, att Staten icke bör uppträda som industriidkare. Detta hörde vi med ifver förfäktas, då det var fråga om fortsättningen af Statens jernvägsbyggnader. Då ansåg man, att Staten icke skulle hafva något bestyr med dessa storartade och samhällsviktiga anstalter, emedan det vore olämpligt för Staten att sysselsätta sig med industri; men nu deremot vill man göra Staten till industriidkare i den aldrr största skala och oupphörligen öka dess verksamhet i denna riktning, hvilket man finner ganska naturligt och riktigt. Vi hörde detta nyss sägas af en Norrlandsrepresentant, som påstod att hvarje enskild industriidkare på samma sätt ständigt söker att öka sin rörelse. Jag ber om förlåtelse, men jag tror icke att detta är förhållandet. Jag tror visst icke, att aktieägarne i en fabrik eller delegarne i ett ångbåtsbolag i allmänhet bruka ständigt öka fabrikationen eller oupphörligt bygga nya ångbåtar; och om så skedde, vore detta visserligen icke att följa ett sundt system. När man lyckats träffa en gynnsam rörelse och komma till en god ställning, brukar man väl i allmänhet vara belåten och skörda frukterna af en förständig verksamhet, men icke bör man därför afse att blifva fabrikant eller skeppsredare i oändlighet. Jag tror, att ett motsatt handlingssätt är något ovanligt, och jag finner icke skäl att i afseende på Riksbanken proklamera ett så egendomligt sätt att gå till väga.

Och liksom man nu synes vilja öfvergifva den förut så varmt hyllade grundsatsen, att Staten icke bör uppträda såsom industriidkare, har man äfven vid detta tillfälle råkat i svår kollision med en annan ofta här åberopad grundsats, den nemligen att man icke bör utsträcka embetsmannaförvaltningen utan tvärtom, så vidt möjligt, inskränka densamma. Man har ju så ofta talat om nödvändigheten att ej öka utan i stället minska embetsmannabestyren och öfverlemna dem åt den enskilda omtanken, för så vidt detta vore förenligt med det allmännas intresse. Nåväl! hvad vill man nu göra? hvad blefve väl följden af en dylik utvidgning af Riksbankens verksamhet? Jo, att denna rörelse skulle anförtras åt en betydligt förökad embets- och tjenstemannakorps, som skulle sköta alla dessa filialkontor och handhafva rörelsen efter vederbörligt reglemente. Är detta en riktig konsekvens af det allmänna yrkandet, att man bör akta sig för att ytterligare utvidgea embetsmannaförvaltningen och öka tjenstemännens antal? Jag tillåter mig vidare fråga: hafva resultaten af statsbanksförvaltningen verkligen utfallit så särdeles lyckligt? Har Riksbanken lemnat så lysande resultat af sin verksamhet, att derifrån kan hemtas någon giltig anledning att ytterligare utvidga densamma? Jag tror för min del, att man, med all aktning för bankens utmärkte styresmän och deras osparda nit för bankens bästa, måste nekande besvara denna fråga.

Låt oss se efter! Riksbanken eger en grundfond å 25 millioner, och dess öfverskott uppgå vanligen till 4 å 5 millioner; således i rundt tal 30 millioner egna fonder. Derutöfver eger banken rätt att utgifva sedlar till ett belopp af 30 millioner, och således rör sig banken eller

har åtminstone rätt att röra sig med ett kapital af egna medel till belopp af omkring 60 millioner. Jag hemställer nu, om den uppkomna vinsten är så stor, och om den står i så lyckligt förhållande till detta rörelsekapital, att den bör uppmuntra till ytterligare utvidgning af en dylik rörelse? Jag ber Er, mine Herrar, räkna efter hvilken procent den för året behållna vinsten af något mer än 1,600,000 R:dr utgör å 60 millioner? Äfven med beräkning att bankovinsten, såsom den ärade representanten från Lund upplyst, i medeltal uppgått till omkring 1,800,000 R:dr, utgör detta dock icke mycket mer än 3 procent å rörelsekapitalet? Äro då — jag frågar det ännu en gång — de hittills vunna resultatet så utmärkta, att de böra uppmuntra oss att ytterligare utveckla banksystemet i denna riktning.

För min del anser jag bankovinstens reserverande åt Riksbanken hvarken vara till principen riktigt, eller, då medlen åter utlånats, för bankens konsolidering i detta ords rätta mening till någon nytta. Likaledes finner jag det vara både olämpligt och, såsom nyss blifvit visadt, stridande mot vissa förut till riktigheten erkända grundsatsar att nu inslå på en väg af ständigt förökad, centraliserad bankrörelse för Statens räkning; men framför allt förefaller det mig i hög grad inkonseqvent, att, sedan man på detta rum så varmt talat om nödvändigheten att för statsverkets behof använda snart sagdt alla möjliga reservationer och tillgångar, äfven sådana som icke äro disponibla, man nu ej skulle vilja för detta ändamål begagna den behållning, som i främsta rummet står till Riksdagens disposition.

Jag för min del afstyrker de förslag, reservanterne inom denna Kamrere framställt, och ehuru jag helst skulle se, att hela bankovinsten anvädes till Riksgäldskontoret för Statens allmänna behof, nöjer jag mig med att yrka bifall till Utskottets hemställan.

Friherre af Schmidt: Till en början anhåller jag att få gifva tillkänna, att min reservation, hvilken jag icke haft tillfälle att förut närmare utveckla, ansluter sig till Herrar Agardhs, Ericssons och Sääfs.

För att kunna bedöma ifrågavarande ämne, har jag nödgats kasta en blick på historiens blad, hvilka uppmäna oss till efterföljd af det goda men varna för det onda. Riksbankens historia sammanfaller med Sveriges politiska historia. Riksbankens öden äro följderna af Sveriges politiska lif; och det är därför, som jag anser det värdt att vid detta tillfälle något vidröra detta. 1668 års bankoordning, som innefattade den första stiftelsen af Rikets Ständers bank, ligger ännu till grund för vår Riksbanks lif. I denna bankoordning af den 22 September nämnda år säges: att Banken är "en nödhjelps- och tillgångskassa, hvaröfver Rikets "Ständer ega att, till Kongl. Maj:ts och fäderneslandets heder och nytta "samt allmänt gagneliga ändamål, disponera."

Genom detta, mine Herrar, vill jag vindicera åt statsverket rätt till bankovinsten, dock ej till hela denna vinst.

Samma bankoordning innehåller stadgande om bankens särskiljande i två afdelningar: nemligen vaxelbanken och lånebanken. För vaxelbanken föreskrifves, att "Vaxelbankens penningar och medel skola för ingen del, under hvad pretext det ock ske kan, af kommissarierna, fast

“mindre någon annan, röras och angripas eller i handel och vandel brukas, utan hvar och en skall kunna fritt disponera deröfver. icke annorlunda än hade han samma penningar uti sitt eget hus, kontor och låda.” Men derjemte, mine Herrar, utgafs en hemlig instruktion för kommissarien i lånebanken, som lydde ungefär så: “att betjena sig af “vexelbankens “medel till ett *nutriment* åt lånebanken dock *decenti modo*” (d. v. s. på anständigt sätt), “skolande han och hans kolleger noga examinera hvad ur “vexelbanken *mistas* kunde.“

Således började Staten redan då att tillgripa en egendom, som egdes af hela svenska allmänheten. Detta har äfven i nödens stund åtskilliga gånger sedermera inträffat. För att icke vara vidlyftig, vill jag icke uppräknade beslut, genom hvilka specieriksdalern under koptarmyuttiden, från 1625 till 1776, nedsjönk till en tolfedel af dess värde. Jag ber endast att få antyda de olyckor, som inträffade genom Statens för stora utspråk på bankens medel under och efter de olyckliga krigen på 1700-talet och 1808. Under dessa tider inskränktes invexlingen af bankens sedlar flera gånger. Den till och med inställdes flera gånger. Sednast år 1818 inställdes den helt och hållet, såsom vi veta, och utvexlingen skedde icke förrän efter 1830 års realisation, nemligen 1834.

Jag har med hvad jag nu antydt endast velat visa, huru behöfligt det är att under lugna tider samla något för morgondagen eller för tider som kunna blifva för banken farliga. Sådana tider hafva ofta inträffat, och sednast 1857, under den handelskris som då öfvergick hela den civiliserade världen och här i Sverige kändes för tungt, för att ej länge lemna spår efter sig. Jag har velat reservera en fjerdedel af bankens vinst, i akt och mening att konsolidera banken, alldeles icke i afsigt att genast utsläppa vinsten till lånebehöfvande, att öka bankens rörelse; och jag bör derföre gifva tillkänna, huru jag uppfattat denna konsolidering. Herr vice Talmannen tycktes tro, att den skulle ske genom inköp af silfver, som man skulle lägga på bankens hyllor. Det är icke min önskan, icke min tanke, då jag vet att silfret på detta sätt icke bär någon ränta. Den siste talaren har deremot angifvit det ²sätt, på hvilket jag föreställer mig, att denna konsolidering bör ega rum, nemligen genom inköp af utländska statspapper. Genom att ega sådana konsolideras banken, emedan de när som helst kunna förvandlas till silfver, hvaremot om banken eger inländska värdepapper, den vid en kris omöjligen kan få silfver derför, ty då banken vill hafva betaldt, kommer gäldenären och lemnar Riksbankens sedlar som banken är pligtig att taga emot; åtminstone icke annat än på omvägar, genom att utbjuda dem på utländska marknaden, der deras värde göres beroende af då förevarande förhållanden inom Sverige. Vid 1859 års riksdag väcktes på det rum, jag såsom representant då tillhörde, en motion, som utan tvifvel ännu är i minnet hos dem, som då deltog i förhandlingarne derstädes. Den hade samma syftning, nemligen att hela bankovinsten skulle användas till inköp af sådana slags papper, som jag haft äran att nämna. Denna motion afslogs — med erkännande likväl af åsigtens riktighet — derföre att statsverket behöfde medlen. Men när skall den tid komma, då statsverket icke behöfver dessa medel? Om vi icke i tid vilja använda våra besparingar, för att förekomma en värre tid, så kunna vi komma att få ångra det. Jag fruktar alldeles icke, så-

som den siste talaren, att banken genom den måttliga besparingen af 25 procent af dess vinst årligen ännu på flera mansåldrar skall komma i den belägenhet, att den kan blifva ensam förläggare af industrien. Nej, det är icke tänkbart. Skulle det blifva händelsen, att bankens metalliska kassa uppginge till ett belopp, motsvarande dess utelöpande sedlar, hvilket jag önskar, och såsom fallet är i flera andra länder, så bör det icke blifva svårt att då upphöra med denna besparing åt banken, med denna konsolidering, för myntvärdets upprätthållande. Det måtte väl äfven då komma att finnas kloke män, som kunna sätta en gräns för denna verksamhet, när den befinnes onyttig och obehöflig.

De tjugufem millionerna grundfond, som man här har talat om att banken eger, består icke endast, och för det närvarande tyvärr till minsta delen, af metallisk valuta, utan den utgöres till det mesta af statspapper, men Svenska statspapper, plus vaxlar på Hamburg, Altona och några andra ställen. Jag hemställer, om det kan vara lätt att använda alla dessa till grundfonden hörande delar så, att vi kunna när som helst in- vaxla bankens sedlar.

Vid denna riksdag föreligger en ännu oafgjord motion, som måste behandlas af Sammansatt Banko- och Lag-Utskott, nemligen den som blifvit väckt af Herr Wallenberg, att de enskilda bankerna skola inlösa sina sedlar med silfver. Den saken hör visserligen icke hit. Men jag vill blott säga, att om den går igenom, vill det synas antagligt, att banken blir i större behof af verklig metallisk valuta än förut. Enskilda bankerna kunna icke med samma lätthet vända sig till utlandet för att skaffa sig silfver som Riksbanken. De hafva icke vaxlar på utlandet; och det är endast med sådana, som man kan få silfver. De måste därför vända sig till Riksbanken, för att mot Riksbankens sedlar tillvaxla sig det silfver, som de behöfva för att inlösa sina sedlar med. Under sådant förhållande torde till en början Riksbankens metalliska valuta blifva utsatt för ett stort tryck. Det kommer väl sannolikt snart nog att hänmas, men utan tvifvel skall Riksbanken, för att kunna motstå detta tryck, behöfva skaffa sig en större metallisk kassa.

På de skäl jag nu haft äran anföra, hemställer jag till Kammaren, om icke, i den syftning jag nämmt, nemligen för att konsolidera banken medelst inköp af utländska statspapper, det är för bankens ändamål lämpigast att bespara bankovinsten till en fjerdedel af dess belopp.

Herr Hierta: Om vi genomläsa innehållet af det här ifrågavarande betänkandet, och om vi följt den diskussion, som hittills angående detsamma egt rum uti Kammaren, så finna vi, att hela den fråga, som här afhandlas, är huruvida af bankens behållna vinst för år 1869 skall besparas, efter några reservanters mening, 250,000 R:dr eller, efter andras, 400,000. Men gå vi tillbaka till första sidan af betänkandet, så finna vi, att vid 1868 års slut bankens öfverskott af tillgångar utöfver skulder utgjorde 29,239,053 R:dr 64 öre, deraf grundfonden uppgick till 25,000,000 R:dr. I jemförelse med dessa tillgångar och denna grundfond synes mig, att hela frågan om huruvida man nu skall bespara 250,000 eller 400,000 R:dr eller icke i sjelfva verket och under vanliga förhållanden nedsjunker till fullkomlig obetydlighet. Men den får betydelse ge-

nom sjelfva principen, hvarifrån den utgår och tillämpningen af denna princip. Hurudan är nu denna betydelse och hvad utgör tillämpningen? Jo, vi hafva kommit hit till riksdagen under det förhållandet, att Regeringen afgaf en proposition om statsverkets tillstånd och behof, hvilken utgår från den förutsättningen att det finnes en statsbrist. Denna statsbrist måste betäckas, och Regeringen har ej sett någon annan utväg dertill än att öka beskattningen, oaktadt hon till betydlig del tagit bankovinsten i anspråk. Då frågar jag, om icke detta sätt att använda bankens vinst öfverensstämmer med bankens ändamål? Men, säga somliga, och deribland äfven den värde talaren från Norrbotten, hvad skulle man tänka om en näringsidkare, som, i fall han hade gjort en betydlig vinst på sin näring, icke använde den på att utvidga sin rörelse, utan på helt och hållet främmande ändamål? Jag vågar påstå, att denna jmförelse icke träffar in här. Ty det är Riksdagen, som rör om banken, och Riksdagen har derföre också rätt att, då statsbrist förefinnes, använda de tillgångar till dess betäckande, som den eger uti vinsten på bankens rörelse, då ett af hufvudändamålen med banken är att vid behof komma statsverket till hjälp. Hvad blir följden, om vi nu icke taga af denna bankovinst så mycket som vi utan olägenhet kunna göra? Jo, följden blir, att om icke andra tillgångar kunna uppletas, måste svenska nationen få på sig en ökad beskattning, och då hemställer jag, om det icke är bättre att taga af de tillgångar, som redan finnas och utan olägenhet kunna begagnas? Då kommer jag åter till den frågan: har jag på detta sätt verkligen skadat banken, har jag försvagat densamma? Ja, säga några. Herr Key har sagt, att Riksbanken någon tid i fjor varit vid branten af sin undergång. Några andra dylika yttranden och varningar har äfven den siste talaren, under hänvisning till historiens blad, uttalat. Herr Key talade om tvångslån, som Norrmännen måst underkasta sig till följd af dålig hushållning med deras bank. Jag vågar påstå, att alla de premisser, från hvilka dessa herrar utgått, icke äro riktiga. Jag vågar påstå, att banken icke under någon tid af sistlidna år varit vid branten af sin undergång, och att exemplet från Norge icke är tillämpligt på våra nuvarande förhållanden, om man kommer ihåg under hvilka förhållanden det omtalade tvångslånet måste göras. Den liknelse Herr Hæggström framställde är icke tillämplig, derför att Banken icke är i och för sig en personlighet, som kan använda sina tillgångar såsom den behagar eller som kan jmföras med en näringsidkare. Den står i ett otvetydigt förhållande till statsverket och Riksdagen, som har att förfoga öfver dess medel. Nu frågar jag: är det opolitiskt, är det ekonomiskt oriktigt eller ligger det någon våda för framtiden uti att använda dessa 250,000 R:dr eller mera till Statens ändamål, eller *måste* de användas till att konsolidera banken? Jag upprepar hvad jag förut sagt, att jag anser frågan i sig sjelf af den största obetydlighet, om det endast gällde att stoppa ett litet hål i statsbristen för att undvika ökad beskattning. Men det finnes möjligtvis — jag säger möjligtvis — och kanske äfven sannolikt någonting, som ligger bakom uti de ärade ledamöters föreställning, hvilka talat om nödvändigheten af bankens konsolidering, och det är att de tillgångar, som utgöra den nuvarande grundfonden, och de öfriga tillgångarne icke äro tillförlitliga. Den siste ärade talaren har äfven yttrat någonting så-

dant och förvånats öfver, att en del af denna grundfond kunde bestå uti Svenska statspapper. Nu hemställer jag vördsamt till denna Kammare, som utgör en del af den statsmakt, som skall svara för Rikets skuld, och i detta hänseende kanske den förnämsta delen, huruvida den anser dessa papper osäkra. Svaras då ja, då medgifver jag, att det är oriktigt att undandraga banken dess vinst, ty svaret innebär då detsamma som att man icke anser dess principaler för säkra. Jag för min del tror dock, att de Svenska statspapperen för närvarande äro lika säkra som andra länders statspapper, och beviset derpå är, att våra fyraprocents-obligationer icke i närvarande ögonblick stå lägre i kurs, än de gjort under de sednaste tio åren, utan tvärtom högre. Om jag således anser dessa statspapper ega någon kredit icke blott här i landet utan på världsmarknaden, då må det tillåtas mig att antaga, att bankens grundfond är solid, att den i behovets stund kan förvandlas i reela tillgångar och att banken dermed kan fullt betala sina skulder.

Den ärade representanten från Norrbotten har sagt, att det är orätt att räkna depositionerna i banken bland dess tillgångar. Men det är klart, att då depositioner inlemnas, så bestå dessa af bankens sedlar -- blott undantagsvis af silfver, och derigenom minskas i sistnämnda fall bankens skuld i motsvarande proportion. Således är det belopp som ligger uti bankens depositionsskuld äfven en tillgång så till vida, att det sätter banken i tillfälle att till motsvarande belopp öka sin sedelstock. Är det nu så att bankens grundfond och dess öfriga tillgångar verkligen hafva någon realitet, så vill jag gå så långt att, om banken i behovets stund skulle behöfva appoffra tio à femton procent af hvad den egde, den ändå skulle ega tjugufyra millioner R:dr öfver. Är banken då icke solid, jag frågar det? Men, säger man, här finnes ett annat behof för landet, den så kallade allmänna diskontfonden måste ökas, ty det är just detta som jordbrukarne hufvudsakligen behöfva. Det kan visserligen tyckas -- och jag vill ej förneka det -- att det är ett behof för jordbrukarne att få ökade förlagsmedel, då stora massor af tillgångar hafva blifvit dem undandragna genom de talrika lån, som blifvit upptagna på särskilda tider och genom den stora lätthet kapitalisterna nu fått att placera sina medel i obligationer, men jag betvivlar, att detta behof kan fyllas genom att öka den allmänna diskonten, och jag ber att få fästa uppmärksamheten på att om bankens grundfond också blir konsoliderad med 250,000 R:dr eller 400,000 R:dr, betyder detta ganska litet för närvarande, ty det åtgår en lång tid, innan verkningarne af denna tillökning hinna visa sig. Men om jag också antager, att diskonten skulle kunna inom kort ökas med flera millioner, men lånen fortfarande skulle lemnas mot lägre ränta än den allmänt gällande, så vågar jag påstå att, äfven om tillgångarne på denna diskontfond blefve så stora, att de uppginge till 50 à 75 millioner R:dr, så skulle de ändå uppslukas, då hvar och en gerna skulle söka att få låna mot en billigare ränta än den gängbara och på den längsta möjliga tid. Denna diskont har varit tillgänglig för mindre jordbrukare till visst belopp, men man har måst söka begränsa omfånget af dess verksamhet, på det ej bankens hela utlåningskapital deraf skulle blifva uppslukadt, och banken dessutom genom den långa omsättningstiden skulle blifva hindrad att sköta sina affärer på ett affärsmässigt sätt. Med allt erkännande af

jordbrukarnes behof af förlagsmedel, skulle jag dock anse det förenligast med bankens ändamål att helt och hållet taga bort denna allmänna diskont, och att Riksdagen i stället ställde så till, att någon större fond användes just i och för lån åt jordbrukare, ehuru jag icke tror, att det da skulle låta sig göra att lemna lånen mot en procent lägre ränta än den som vanligen begäres, utan borde låntagaren betala den ränta Staten sjelf får betala. Förhållandet med jordbruket är, att i ett land som vårt, der så mycket förbättringar återstå att göra i detsamma, det alltid behöfs mera tillgång på förlag, och detta behof måste naturligtvis ökas under tider, då ingen kan hindra, att sådana papper som äro beqvämare företrädesvis begagnas af kapitalisterna. Man har sett, att jordbruket genom hypoteksföreningarne redan erhållit lån på öfver 100 millioner R:dr, utan att deras lånebehof ändock blifvit tillfredsställda. Men om vi skola drifva en bankrörelse, böra vi då icke drifva den efter sådana grunder, som äro förenliga med bankens väsende?

Jag ber också att få fästa uppmärksamheten på det stora språng uti resonnementet, som förefinnes uti Herr Agardhs reservation, då han säger, att bankens obestånd under förflutna tider hufvudsakligen vållats deraf, att banken fått tillskjuta hvad statsverket för sina utgifter behöfde, och att de sednaste årens erfarenhet synes antyda en återkommande benägenhet att anlita — hittills visserligen endast — vinstmedel utöfver bankens grundfond. Emellan dessa tvänne meningar finnes intet sammanhang, ty bankens obestånd under förflutna tider har icke vållats derutaf, att banken utaf sina öferskott fått tillskjuta hvad statsverket för sina utgifter behöfde, utan derutaf att banken fått tillskjuta *utöfver* sina tillgångar, eller rättare *utöfver sin vinst*; men detta måste väl vara en ofantlig skillnad. Då reservanten således begått ett hufvudfel uti sina premisser, så måste också konklusionen vara oriktig.

På alla dessa skäl och under fullkomligt erkännande, att frågan om utgifvande eller reserverande af 250,000 R:dr eller 400,000 R:dr måste vara obetydlig i förhållande till bankens verkliga tillgångar, samt då jag anser det nödvändigt och äfven i sin ordning att, om man icke vill uppsöka alla tillgångar som finnas, pålägga nationen en ökad beskattning, ber jag att få förorda hvad Banko-Utskottet i sitt betänkande tillstyrkt, och att således med underkännande af de mot detsamma afgifna reservationer, af bankens under sistlidna år upplupna vinst 1,500,000 R:dr måtte, enligt Utskottets förslag, under år 1871 till statsverket öfverlemnas.

Herr Lars Persson: Gerna hade jag önskat, att ett något större belopp af bankovinsten blifvit till Riksbanken öfverlemnadt för dess förstärkande, men som under närvarande finansiela förhållanden, då vi nästan hafva att riskera en ökad beskattning, sådant svårligen torde låta sig göra, kan jag icke annat än instämma med dem, som förordat bifall till Herr Agardhs reservation.

Herr John Ericson:

Herr Tranchell: Det förefaller mig, som frågan om bankovinstens användande, hvilken hvarje riksdag är föremål för så långa och så ifriga öfverläggningar, åtminstone vid denna riksdag skulle ställa sig ganska enkel. Jag tror nemligen, att, för lösningen af denna fråga, man endast

behöfver besvara tvänne spörsmål, det ena: behöfver Staten erhålla denna afkomst af sitt i bankrörelsen nedlagda kapital? Det andra: behöfver banken ännu bättre att få behålla dessa medel? På den första frågan tror jag våra förhandlingar de föregående dagarne lemna ett fullständigt svar. Vi hafva sett, huru man ansett sig nödgad att sammanskrapa medel från alla möjliga, man kunde nästan säga omöjliga håll för att få Statens utgifter och inkomster att gå ihop, och, såsom sakerna nu stå, synes det alldeles ostridigt att, om icke för statsverkets behof under år 1871 bankovinsten för år 1869 skall användas, en brist uppkommer, som måste fyllas genom bevillning eller annan ökad beskattning.

Hvad den sednare frågan beträffar, torde det vara skäl närmare undersöka, hvilket kapital banken egentligen disponerar. Såsom vi vet, utgör grundfonden 25,000,000 R:dr. Dertill kommer ett belopp af 739,053 R:dr 64 öre, hvilket är reservation af äldre vinster. Ytterligare finnes alltid hos banken inneliggande minst ett års bankovinst, ty, mine Herrar, det är icke samma förhållande med denna bank som med andra, att bankegarne inställa sig några veckor efter årets slut och begära sin vinst för det förfutna året, utan Svenska Riksdagen är i detta hänseende så medgörlig, att den låter anstå ett eller annat år med utbetalandet af bankovinsten. Denna bankovinst kan emellertid uppskattas till minst 1,600,000 R:dr. Vidare eger banken en behållning af minst åtta hundra tusen R:dr i gamla förkomna sedlar, som icke vidare finnas i cirkulationen, men som äro i bankens räkenskaper upptagne såsom skuld, och detta belopp ökar otvifvelaktigt bankens grundfond. Dessa belopp utgöra tillsammans 28,139,053 R:dr 64 öre, hvilket synes vara en ganska respektabel summa.

Min ärade granne här till venster har fästat uppmärksamheten på, att i ett land, der industrien är stadd i stark utveckling fordras äfven ett större bankkapital. Jag är glad att åtminstone i detta hänseende vara af lika tanke med honom. Det är visserligen sannt, att Riksbankens kapital, ehuru på 1850-talet ökad från 15 till 25 millioner, likväl icke vuxit i jembredd med näringarnes utveckling, men landets bankkapital har dock, genom enskilda bankernas medverkan, tilltagit i den grad, att det nu utgör mer än sjuttio millioner.

Man säger nu, att banken skall förstärkas, den skall konsolideras. Det är en ofantlig fördel i all argumentering att kunna använda talesätt, för hvilka i allmänna föreställningssättet en viss helig vördnad blifvit innött, och hvilka man tager till godo som klingande mynt, utan att göra sig besvär med att undersöka deras verkliga halt. Till dessa hör verkligen det ständiga talet om bankens förstärkande eller konsoliderande. Jag frågar då: hvad menas egentligen med detta konsoliderande? Kan det uppnås endast genom att öka bankens rörelsekapital? Jag tror det icke. Jag har icke hört någon bank falla, derföre att den egt för litet rörelsekapital, men väl derföre att den användt de medel den disponerat på ett oändamålsuligt och äfventyrligt sätt. För min del tror jag, att det finnes tvänne sätt att konsolidera banken: det ena skulle man måhända kunna kalla det extensiva, det andra det intensiva. Med det extensiva menar jag då, att man skulle öka bankens rörelsekapital; det intensiva skulle vara att förbättra bankens lånerörelse. Riksbanken har visserligen tagit ett

steg i den sednare riktningen, då den upphörde att lemna lån på landt- och stadsfastigheter; men mycket återstår ännu i den vägen att göra, innan man kan erkänna att den intensiva konsolideringen blifvit fullbordad. Och för min del anser jag det vådligt att göra en extensiv konsolidering, förr än allt med afseende å den intensiva är åvägabragt.

Men, säger man, det finnes andra behof än statsens och bankens, nemligen de lånebehöfvandes. De lånebehöfvande, mine Herrar, utgöra icke något konstant tal; detta tal växer som en lavin, i samma mån som lättheten att erhålla lån växer, och skulle man med allmänna bevillningen tillfredsställa alla lånebehöfvande här i landet, så är jag rädd för, att vi till slut skulle komma till den punkt, att vi dignade under bördan af ökade skatter.

Det torde vara skäl att närmare undersöka resultatet af den rörelse Riksbanken bedrifver, för att bilda sig ett omdöme om lämpligheten eller fördelen af att än ytterligare öka grundfonden. Såsom jag tagit mig friheten nämna, utgör den grundfond banken disponerar 28,139,053 R:dr 64 öre. Utan tvifvel skulle man kunna uppgöra en annan beräkning, som visade att nämnda fond i sjelfva verket kan uppskattas vida högre, kanske till närmare 30,000,000 R:dr, men jag vill hålla mig till den förra siffran. Jag finner då, att 1869 års bankovinst belöper sig till 1,642,930 R:dr; och att således denna vinst utgör omkring 5,8 procent af grundkapitalet. Jag hemställer huruvida denna rörelse kan anses så lönande, att det vore lämpligt eller för landet fördelaktigt att genom allmän bevillning tillskjuta penningar till en dylik rörelses ytterligare utvidgning.

Med den uppfattning jag har om frågan, så väl med afseende å statsverkets behof som å Riksbankens ställning, skulle jag gerna vilja förena mig med dem, som anse att hela bankovinsten skulle till statsverket öfverlemnas, men då jag icke kan hoppas att ett sådant förslag skulle vinna framgång, får jag för närvarande yrka bifall till Banko-Utskottets hemställan, att 1,500,000 R:dr utaf 1869 års bankovinst må till Riksgälds-kontoret under år 1871 öfverlemnas.

Vice Talmannen Mannerskantz: Jag måste svara den värde representanten från Norrbottens län, som sagt att jag skulle hafva begått det förunderliga felet att kalla depositioner i Riksbanken för bankens tillgångar. Jag har verkligen icke gjort detta som han anmärkt, utan jag har blott sagt, att det finnes uti depositionsafdelningen eller depositions-kontoret i banken en reserverad kassatillgång utaf ett par millioner, liksom uti diskoutkontoret tre millioner R:dr inneliggande medel, hvilka fem millioner R:dr tillsammans med bankens reservfond utgöra en kassa-behållning i sedlar eller en sedelreserv af 17 å 18 millioner R:dr. Detta är mitt påstående, grundadt på sednaste rapporter om bankens ställning. Om jag då jemför den verkligen utelöpande sedelstockens förhållande till den metalliska kassan, så finner jag att för närvarande icke finnas mera än omkring 5 å 6 millioner R:dr sedlar ute i rörelsen, som icke motsvaras af metallisk valuta, och detta auser jag tillkännagifva, att ställningen, med hänseende till de faktorer, som hufvudsakligen äro bestämmande för bankens realisationsförmåga, vid detta tillfälle är ganska fördelaktigt och icke bör

bör föranleda till indragning af mera sedlar. — Här har blifvit af en talare antydt, att man den ena dagen säger att banken är stark, den andra dagen att den är i fara att icke kunna uppfylla sina förbindelser, och att på grund deraf ändring bör ske i 72 § Regeringsformen. Detta är verkligen min öfvertygelse, ty det finnes åtskilliga bestämmelser såväl i bankoreglementet som i andra författningar eller stadganden angående Riksbanken och dess rörelse, hvilka verkligen, antingen med afseende å sitt nu egande innehåll eller den lätthet som finnes för den ena statsmakten, att hvad stund som helst ändra dem, innefatta en sådan våda, att det kan hända att, fastän banken den ena dagen kan visa att dess ställning är god och fullt säker, så kan efter en kort tid något inträffa eller banken skötas på ett sådant sätt, som gör att banken icke kan uppfylla sin förnämsta förpligtelse att upprätthålla myntvärdet.

Då således, efter min åsigt, något behof af att förstärka förhållandet emellan den metalliska kassan och sedelstocken ej förefinnes, så skulle det enda skälet till att reservera åt banken en del af vinsten vara, att penningar behöfdes för att öka en eller annan gren af lånerörelsen, och derom skulle jag gerna vilja vara med, såvida man hade någon utsigt att kunna drifva igenom den saken på ett förståndigt sätt. Men hvar och en som har tagit kännedom om förhållandet med dispositionerna af bankens medel under de sednaste åren, måste hafva funnit, att man, långt ifrån att öka Riksbankens utlåningsverksamhet, tvärtom, med ett enda undantag, eller för handels- och näringsdiskonten, dit mera medel blifvit samlade än som der kunnat användas, är efter år har dragit in på nästan alla de särskilda lånerörelserna inom banken, t. ex. på den allmänna diskonten, på manufakturdiskonten, på Jernkontorets kreditiv, på fastighetslånefonden m. m. Hade man gjort dessa indragningar för att få begagna medlen på annat sätt än förut, och således icke låtit dem ligga obegagnade, sedan de blifvit indragna, utan använt dem till att förse landets rörelse med medel för nya behofs fyllande, så hade det icke kunnat sägas att man derigenom gått oriktigt till väga; men man har icke gjort så, utan har dragit medlen helt och hållet ur rörelsen och låtit dem ligga alldeles oanvända, hvilket tydligen visas derutaf, att bankens reservfond år efter år har stigit; och detta kan ej vara rätt. Vill man nu öka lånetillgångarne och tror sig kunna åstadkomma att så sker, så, jag upprepar det, har man tillgång dertill, uti de medel som inflyta från filialbankerna, från hypoteksbanken samt manufakturdiskonten och jernkontoret, utan att det behöfver ske genom att dertill använda bankens vinst. Men vill man verkställa utvidgningen af bankens verksamhet genom att inrätta filialkontor af Riksbanken i landsorten, så vill jag vara den första att vara med om någonting sådant och att dertill anordna större eller mindre delar af bankens årliga viaster. Men en fullständig reorganisationsplan af vårt bankväsende måste först vara uppgjord, ty att derförinnan draga in medel eller reservera sådana, utan att veta hvar man skall använda dem till, det kan ej vara riktigt och är en mycket dålig hushållning med bankens tillgångar. Har man för afsigt att draga in de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, så måste man dock inse, att följden deraf blir, att större delen af de nuvarande bankerna komma att upphöra med sin verksamhet, samt att orternas behof

af förlagsmedel då ovilkorligen fordrar att genast på något annat sätt tillgodoses, och derföre bör en sådan indragning ej tänkas på, förrän man klart vet hvad man vill sätta i stället och är färdig att vidtaga förberedande åtgärder i den syftningen att få den nya bankorganisationen i rätter tid införd. Och vill man detta, bör man sannerligen börja på dessa åtgärder så fort som möjligt, ju förr dess heldre, ty en bankrörelse af så vidt omfattande beskaffenhet som den de enskilda bankerna hos oss nu utföra suppleras icke på ett enda år.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, fortsätter jag mitt förra yrkande.

Herr Sä äf: Herr Talman, mine Herrar! Då Banko-Utskottet vid öfverläggningen om dispositionen af bankovinsten efter min uppfattning icke tillräckligt beaktat den grundsats, som förra Riksdagens Banko-Utskott ansåg böra följas, och som äfven af denna Kammare då godkändes, nemligen att banken alltid bör få behålla en del af sin årliga vinst, så har jag reserverat mig mot det fattade beslutet och vill nu endast anhålla att i korthet få anföra några skäl derför. Man har hittills under diskussionen sökt vederlägga dels hvad några motionärer angifvit såsom deras åsigt om huru bankovinsten nyttigast bör användas, dels åtskilligt af hvad man ansett sig kunna efter behag utdraga såsom konsekvenser af de yrkanden angående bankovinstens reserverande, som i några motioner blifvit framställda, och derigenom utsträckt diskussionen vida utöfver dess egentliga föremål. Jag inskränker mig till att hålla mig vid den åsigt jag redan vid en föregående riksdag uttalat i samma fråga. Den grundar sig på föreställningen om nyttan utaf att någon del af den årliga vinsten reserveras åt banken, på det att man derutaf må kunna bilda en verklig reservfond utöfver de 25 millioner R:dr. hvilka nu skola utgöra grundfonden. Denna reservfond skulle, om den användes till uppköpande af sådana värdepapper eller obligationer, som kunna med lätthet försälgas i utlandet, på ett mycket billigare och tryggare sätt förhjelpa banken att uppfylla dess egentliga och viktigaste åliggande, myntvärdets upprätthållande, eller att alltid hålla metallisk kassa för att jemnt kunna inlösa sina sedlar med silfver. För att kunna fullgöra detta viktiga ändamål, måste banken, som bekant är, gå till väga på olika sätt, dels införskrifva silfver, dels drifva en omfattande utländsk vaxelrörelse; men den kan också genom uppköp af obligationer af nyssnämnda egenskap anskaffa en valuta, som är lika god som silfver för att i behovets stund användas. Silfveruppköpen och vaxelrörelsen sammanfalla dock till sina verkningar med hvarandra, med hänsyn till de oafbrutna anspråken på banken, att denne skall med silfver inlösa sina sedlar. Ty äfven silfverimporten skall betäckas med vaxlar, och dessa måste köpas med bankens sedlar; på samma gång banken således köper vaxlar, vare sig för att dermed liqvidera införskrifvet silfver eller för att tillhandahållas dem som eljest, i brist derpå, måste uttaga silfver, på samma gång framkallar den också förnyade anspråk på den metalliska kassan genom de för vaxelköpen utsläppta sedlarne. Dessa anspråk på den metalliska kassan taga derföre aldrig slut, utan mellan dem och försöken att bemöta dem fortgår en opphörlig täflan; dessa anspråk motverkas derföre under svåra tider, då utländska

skulder oupphörligen måste liqvideras bäst genom försäljning af vexlar afgifna på utländska behållningar för dit öfversända och försälda reservfonden förut tillhörige obligationer. Banken indrager sälunda på ett naturligt sätt sina sedlar och undviker den vanliga vaxelrörelsen (omfattande äfven vaxeluppköp), hvarigenom, som erfarenheten visat, under år 1868 banken då ådrogs en förlust af 38,000 R:dr i stället för att under föregående år hafva gifvit en vinst af 207,000 R:dr, hvaraf synes att denna rörelse kan understundom vara ganska förlustbringande.

En föregående talare har redan anfördt tvänne sätt, hvarpå man skulle kunna använda bankovinsten till bankens förstärkande: till inköp af silfver eller konsols. Detta sednare ingår också i min afsigt. Att köpa silfver är ganska dyrbart, dessutom kostar silfret, der det ligger, ränta, men obligationerna, de må vara in- eller utländska, gifva deremot ränta. Således då något synnerligt behof af silfver icke är för handen, då ligger silfverförrådet, representeradt af de för reservfonden inköpta obligationerna, orördt och lemnar banken en ständig afkastning, på samma gång detta innehafvande af goda obligationer betryggar bankens invexling utaf sedlar; då derigenom uti kritiska tider tillgångar kunna i utlandet beredas, på hvilka banken kan afgifva vexlar, utan att derföre behöfva såsom under de sednare åren betala ofantliga provisioner och derjenre vara underkastad de många chanser, som den utländska vaxelrörelsen medför under ogynnsamma konjunkture. På ett sådant sätt skulle, anser jag, genom att årligen bespara något af bankens vinst densamma för banken kunna fördelaktigt användas. Emot de skäl jag här anfördt gäller således ej den bevisning man här försökt, då man talat om, att en utvidgning af lånerörelsen som icke jag afser, ej är betryggande för banken, utan har jag uti den reservfond jag antydt velat bereda både större trygghet för förluster och större lätthet att bemöta de anspråk man alltid har på den metalliska kassan. Banken har visserligen år från år inestående besparingar af sin vinst; men den är aldrig säker på att få behålla dem, ty Riksdagen ligger alltjemt efter och vill taga dem i anspråk för Statens behof, och de tio millioner R:dr banken nu har uti obligationer äro endast till aldra minsta delen användbara för det ändamål hvartill jag hänvisat. På nu anförda skäl har jag förenat mig med Herr Agardh uti den reservation, som innefattar den önskan att Riksdagen, genom att år efter år fatta beslut i en och samma riktning, måtte komma till den fasta åsigten, att en viss del eller 25 procent utaf vinsten alltid, tills vidare måste åt banken reserveras.

Många af de talare, som här yttrat sig, hafva såsom skäl för att Staten skulle få 1,500,000 R:dr af bankens vinst anfördt Statens behof af denna summa. Jag kan såsom ledamot af Banko-Utskottet icke annat än i andra rummet taga hänsyn till detta behof; bankens ändamål är för mig det viktigaste ögonmärke, då jag tänker på huru vinsten bör användas.

Jag slutar med att yrka bifall till vår reservation, uti hvilken föreslås, att en fjerdedel af 1869 års vinstmedel må åt banken reserveras, och har icke utaf allt det som å motsatta sidan här blifvit anfördt kunnat finna något som vederlagt de skäl jag för min åsigt i frågan tagit mig friheten framställa.

Herr J. Rundbäck: En föregående talare har antydt en händelse från nästföregående riksdag, om huru hastigt meningarne kunna vexla, då det är fråga om Riksbankens soliditet och ställning. Han har nemligen erinrat om, huru ena dagen samma personer, som icke ansågo Riksbankens säkerhet vara värd tvänne ruttna lingo, andra dagen åter försäkrade, att Riksbanken var så säker, att redan en misstanke om dess orubbliga trygghet var en oförlätlig förgripelse. Sådana omkastningar i meningen kunde man väl tro skulle vara ytterst sällsynta, åtminstone hos personer hvilka visserligen icke kunna fränkännas systematiska grundsatser. Så är dock långt ifrån förhållandet; ty i dag uppföres här samma skådespel, och jag har all anledning tro, att i morgon, då fråga blir om beskattning å enskilda bankers sedelutgifningsrätt, en liknande företeelse kommer ega rum, emedan samtliga de personer, som i dag önska frantaga Riksbanken så mycket af dess vinst som är möjligt, i morgon åter tvifvelsutän skola uppträda för att kämpa för att enskilda bankerna för sin sedelutgifningsrätt skola skatta så litet som möjligt.

För att närmare visa, det Banko-Utskottet och de Herrar som försvara dess nu föreliggande betänkande om bankovinsten utsatt sig för en motsägelse, som icke ens den mest glänsande vältalighet kan öfverskyla, mer jag få med några faktiska exempel bestyrka. Jag anser mig desto mera skyldig till en dylik förklaring, som i annat fall Kammaren helt visst borde sätta mera tro till Utskottets försäkran än till min reservation.

Som man af nu föredragna utlåtande finner, har Utskottet på sidan 2 försäkrat, att det efter tagen kännedom om Riksbankens ställning kommit till visshet derom, att denna är så god, att bibehållandet af bankovinsten för bankens egen räkning icke är af behovet påkallad. Så talar Utskottet den 4 dennes; men hvad säger Utskottet dagen förut? Jo, i det så kallade dechargebetänkandet, afgifvet den 3, säger Utskottet till att börja med på sidan 1: att metalliska kassan under år 1868 varit mycket låg, och att, fastän den i slutet af nyssnämnda år något stigit, började den redan vid 1869 års ingång falla, hvilket fortfor till i Augusti, då hela den del af bankens förråd som hänräknas till metallisk kassa sjunkit till 11½ million, d. v. s. till ett så lågt belopp som den på omkring 25 år ej nedgått till. På sid. 2 i samma memorial berättar oss Utskottet vidare, att den del af metalliska kassan, som ingen gång må understiga 10 millioner, nedgått till 8½ millioner R:dr, och detta under det behållningen af bankens fordringar på utländska orter, som vid 1869 års början uppgingo till 5,300,000 R:dr, sjunkit till 2½ millioner R:dr Vidare förmäler Utskottet, att alla åtgärder för att hindra silfveruttagningen vore fruktlösa, hvarföre det belopp som Riksbanken endast i silfver, dels i plants, dels i myntad form, utlevererade uppgick till omkring 3,350,000 R:dr. Huruvida denna silfveruttagning härrörde af spekulation eller var nödig för att betäcka utländska krediter lennar jag derhän. Endast det vill jag här vid lag anmärka, att så snart bankofullmäktige i Augusti måna den gång utlemnade ett mindre belopp silfver i småmynt, blef det tvärt slut med silfveruttagningen. Spekulanterna blefvo antingen med ens så att säga bortblåsta, eller var väl skulden betäckt?

Bättre bestädt var det icke heller med bankens utländska vaxelrörelse. På denna rörelse hade banken enligt herrar revisorers berättelser 1867 haft en vinst af 207,000 R:dr mot en förlust 1868 af 38,000 R:dr.

För att motstå påtryckningen måste ädla metaller från utrikes ort införskrifvas, och hvilka omkostnader detta medförde inhemtas af sednaste revisionsberättelse öfver Riksbanken. Af de obligationer banken innehade såldes och utlottades under årets lopp för omkring $2\frac{1}{4}$ million R:dr. Det må dock anmärkas, att under samma tid öfvertog Riksbanken obligationer af 1868 års lån från Riksgälds-kontoret ett något högre belopp, men endast kort tid kunde banken innehålla största delen deraf.

Utom dessa transaktioner, som måste vidtagas för att mota påtryckningen å metalliska kassan, vidtogos äfven andra åtgärder för att förminska trycket, och dessa voro, att räntan höjdes och utlåningen från handels- och näringsdiskonten samt kassakreditivrörelsen förminskades. Ja, det gick ända derhän, att t. ex. i Göteborgs länekontor utlemnades allt ifrån April till fram i Augusti sistlidna året icke ett enda nytt lån från handelsdiskonten. Hvilken menlig inverkan en dylik stoppning skulle hafva för alla dem som i denna bankafdelning hafva sina affärer torde icke behöfva antydas. Oberoende af dessa åtgärder erhöi likväl banken under sednare året en massa sedlar tillbaka, hvilka ej behöfde invexlas. Den summa, som till banken på detta sätt inflöt, medelst afbetalningar från upphörda filialbanker, af beslutade indragningar från kreditiven till manufaktur-diskonten och jernkontoret, från allmänna hypoteksbanken för öfvertagna fastighetslån, för lån mot inteckningar i hus och jord i städerna m. m., uppgick till en summa af omkring $2\frac{1}{4}$ million R:dr. Allt detta, mine Herrar, skedde under en tid eller hart nära en tid, då Riksgälds-kontoret indrog ett utländskt lån af 20 millioner R:dr. Hvem kan, hvem vill neka, efter denna redogörelse som är hemtad utur Banko-Utskottets och bankofullmäktiges egna berättelser, att bankens ställning under förflutna året icke var bekymmersam? Männe icke det anförda man:er till ett varnande gif akt! Eller tror man kanske att bankens ställning i närmaste framtid skall undergå en plötslig förändring till något bättre. Väl om så kunde ske, men alla de som icke kunna taga sken för verklighet tror jag måste hysa en annan åsigt. Sednaste årets goda skörd vilja många tro skall lemna bot för sot; men föga torde det öfverskott af 1869 års gröda som till af-salu kan utbjudas förslå till afhjelpande af befarade olägenheter. Endast för att till utlandet betäcka ränta och annuiter å lån, upptagna dels af staten, dels af hypoteksföreningarne och hypoteksbanken, behöfves årligen minst 10 millioner R:dr. Skulle det visa sig, att vår utrikes handel 1869 lemnar samma resultat som under år 1868, så behöfves 18 millioner R:dr för att betäcka en öfverskjutande import. Kommer emigrationen under detta år att fortgå som hitintills medtager den icke få millioner. Allt detta skall betäckas, men om icke öfverskottet af produktionen kan göra det, hvilket icke gerna är möjligt, så följer, att än starkare påkänningar komma att ske på bankens eller landets reela behållning.

Alla de, hvilka vilja lägga beslag å bankovinsten, tala endast om statens behof och statens ändamål, hvilket de ställa så högt, att derför måste alla andra behof och ändamål underordnas. Att betrakta denna fråga endast från denna synpunkten anser jag dock icke är rätt; ty nog har en bank också ett ändamål, som icke uteslutande afser att blott förtjena penningar, på det staten skall få allt större och större inkomster af densamma. Man har här vidt och bredt talat om nödvändigheten att taga

bankovinsten, på det icke ökad beskattning måtte ifrågakomma. Skälet synes talande, men om man fördyrar penningen och förminskar kreditet samt spar på den olja som är nödig för att alla industriens hjul skola gå lätt; tror man att detta är bättre än att utkräfva en ringa förhöjd skatt och är icke borttagandet af bankovinsten, hvilken jemväl tillhör nationen, en beskattning?

Det är dock icke nog med att man vill taga sistlidna årets bankovinst. Röster hafva höjt sig, för att man äfven borde taga bankens odisponerade behållning utöfver grundfonden, och jag fruktar det en dylik tanke en gång uttalad nog skall sättas i verket. Hvad som sedan skall tagas blir väl sjelfva grundfonden; ty nog uppstår det personer, som skola söka, visa det staten har mindre ränta på denna grundfond än den får betala för utländska lån, och följaktligen skall man nog en vacker dag få höra, att, efter som staten uti Riksbanken eger en behållning, men Riksgälds-kontoret har skulder, hvilka ej utan nya lån eller ökad beskattning kunna omsättas; så tager man bankens tillgångar för att afhjelpa bristen. Det skulle icke förundra mig, om försök i denna riktning kommer att ske. Emellertid vill jag, så vidt jag förmår, hålla på Riksbankens bästa och tillvaro, och af denna anledning och på grund af de skäl jag dels nu, dels i min reservation andragit, anser jag det är nödigt och nyttigt bibehålla åt Riksbanken en del af dess vinst. Som jag emellertid mera håller på denna grundsats än på summans storlek, vill jag för egen del förklara mig nöjd, om Riksdagen endast ville bifalla Herr Professor Agardhs reservation.

I sjelfva hufvudsaken vill jag icke mera yttra, men anhåller få med några ord bemöta en talare på Stockholmsbanken, hvilken i sitt anförande hade några yttranden, som jag icke kan med vältalighetens tystnad förbigå.

Den högt ärade talaren var Herr Friherre Gripenstedt, hvilken behagade yttra, att det skulle leda till skadliga följder, om man antog för princip att bibehålla en del eller hela bankovinsten för bankens räkning. Ja, talaren gick ända derhän i vältalighet, att han förnekade det i en sådan åtgärd skulle finnas en princip. Jag vill ingalunda tvista med den ädle friherren om hvad som i detta fall skulle vara princip eller icke; men då han säger, att åtgärden icke kan vara eller blifva en princip, emedan den aldrig följdriktigt kan tillämpas, hvilket alltså är kännetecknet på eu sann och god princip; så vill jag endast anmärka, att den ärade talaren i vår statshushållning infört rätt många principer, hvilka vi nu bäst hålla på tillämpa och som efter många sförmenande och efter hvad hitintills vunnen erfarenhet gifver vid handen skola, om de följdriktigt tillämpas, för landet medföra de skadligaste följder.

Samme talare har äfven antydt det den tanke, som alltmera söker arbeta sig fram, att Riksbanken allena skulle få rätt att utgifva sedlar, är obefogad, emedan Staten aldrig bör befatta sig med någon sorts industri. Huruvida rättigheten att utgifva sedlar är en industri eller icke lemnar jag för tillfället derhän; men oanmärkt kan jag deremot icke lemna talarens påstående, det Staten aldrig skall befatta sig med någon sorts industri eller andra företag af likartad beskaffenhet. så yttrade sig icke talaren, då det var fråga om att bygga jeruvägar för Statens räkning. Tvärtom sökte den ärade talaren då, att genom exempel från England visa, det så

väl jernvägar som telegrafledningar i regeln borde byggas af Staten, emedan de vore allmänt nyttiga och behöfliga att hafva tillsammans. Då jag tror, att bankindustrien är lika nyttig, vinstgivande och behöflig som jernvägsindustrien, så synes det mig som borde man icke i samma andedrag man talar om principer göra sig skyldig till dylika misstag. Att befria Staten från allt pysslande med industrien låter sig icke heller göra. Atminstone måste väl ett land, så länge det håller en armé, förse denna armé med vapen och materiel, och att Staten sjelf i detta fall uppträder som industriidkare eller förläggare, har jag aldrig hört någon anse otillbörligt; men eftersom det nu så är, som Fredrik den store sade, att tre ting behövas för att föra krig: det första penningar, det andra penningar och det tredje penningar; så synes det mig vara i sin ordning, att nationen, som skall vara rustad för krig, ensamt eller *allena* eger rätt och skyldighet att tillverka och tillhandahålla den krigsmateriel, som i sig innefattar allt det öfriga, nemligen penningar.

Herr Key: Jag ber om ursäkt, att jag, ehuru tiden är långt framskriden, ännu en gång tager till ordet, men jag finner mig dertill nödgad af åtskilliga anmärkningar som blifvit framställda emot mitt förra yttrande. En ärad talare å Stockholmsbanken, Herr Hierta, har påstått, att jag skulle uppgifvit, att Riksbanken var nära sin undergång förlidet år. Detta är dock en så fullkomlig missuppfattning af mina ord, att jag nästan vore färdig tro det vara "en dröm"; jag sade, att man den 16 Mars, när det var fråga om 72 § Regeringsformen, ville framställa Riksbanken såsom stående vid branten af sin undergång om icke denna paragraf bortogs, men att man dagen derpå glömt bort alla oväderspådningar så snart det blef fråga om bankovinsten. Vidare förnekade samme talare, att mitt exempel om norska Riksbanken egde någon vigt och betydelse. För min del gaf jag det icke någon annan betydelse än just såsom exempel på de uppoffringar, ett folk kunnat åtaga sig för sitt bankväsende; och jag framhöll i jemförelse med den uppoffring af icke mindre än 13,200,000 R:dr, som norska folket gjort för sin bank, att den som för oss här kunde komma i fråga vore en ganska obetydlig, om ens någon uppoffring alls.

En annan ärad talare från Skåne har sökt definiera begreppet af Riksbankens konsolidering, men jag får säga att jag icke kunde fatta hans deduktionsmetod i detta fall. För mig är det åtminstone fullkomligt tydligt, att ju flera privatbanker som stödjade sin sedelmassa å Riksbankens sedlar, hvilken åter grundar sin å silfvervalutan, desto mera måste Riksbankens metalliska kassa komma att hårdt ansättas mer än som eljest behöfde befaras. Skulle man undan för undan resonnera: "tål du detta, så tål du det här också," måste icke då den oförstärkta Riksbankens förmåga att bära en gång brista? Det är just för att förekomma något dylikt man vill påyrka Riksbankens konsolidering.

Friherre Gripenstedt har antydtt, att jag skulle begagnat oriktiga uppgifter; när jag skildrade den hastiga omvexling af ljus och skugga, som egde rum mellan den 16 och 17 Mars i fjor. Han ville icke vidkännas att så hade passerat, och det torde dertöre tillåtas mig att med Andra Kammarrens protokoll i min hand göra några citater för herrarne. En talare yttrade den 16 Mars 1869 i fråga om 72 § Regeringsformen,

att "så länge banksedeln inlöses af banken, emottages han gerna af hvar och en till sitt fulla värde. Grundlagens stadgande om tvångskurs är då obehöfligt och overksam, ty ingen behöfver tvingas. Det är då som ett laddadt sprängskott i grundvalen till mitt hus. Det är ej heller farligt så länge det är overksam. Men olyckor inträffa, så att banken ej kan inlösa sina sedlar till fulla värdet. Då blir lagen *verksam* och tvingar hvarje fordringsegare att i liqvid emottaga sedlarne till deras fulla värde, och på samma gång han blir verksam blir han äfven *skadlig*, ty han förstör då i en hast oerhörda kapital."

En annan talare — densamme till hvilken jag förut haft äran vända mig — yttrade samma dag i fråga om samma 72 § så här: "Det finnes säger man, inga olägenheter som hafva sin grund i de närvarande förhållandena, det förslag, som är bane, måste hvilas på ett ingalunda berättigadt misstroende till bankens förmåga att inlösa sina sedlar med mynt. Nej, mine Herrar! förslaget behöfver alldeles icke hvilas på något sådant misstroende; denna förändring är nödvändig, antingen man hyser misstroende till banken eller icke. Hyser man icke misstroende — hvilket ej heller jag gör under vanliga förhållanden — så måtte detta stadgande vara åtminstone öfverflödigt. Om banken vid alla tillfällen komme att inlösa sina sedlar med klingande mynt, hvartill behöfves då detta stadgande, som just, i den händelse sådant icke skedde, skulle utöfvas sitt egentliga inflytande? Deremot, om man hyser misstroende till banken; om man antager såsom en möjlighet, att banken kan komma i en sådan ställning, att den icke vidare skulle kunna infria sina förbindelser på sätt den utlofvat, i hvilket fall de omstörtningar i eganderättsförhållandena måste inträffa, hvilka jag icke behöfver här upprepa, då blefve ju, såsom ofta blifvit sagdt, följden af detta stadgandes bibehållande, att man derigenom legaliserade ett svek i den aldri största skala — och dertill vill åtminstone jag för min del ej att vår förnämsta grundlag skall låna sitt biträde." Samme talare yttrade sig dagen derpå eller den 17 Mars 1869, när det var fråga om bankovinstens användande, på följande sätt: "Men, mine Herrar, det är nödvändigt att skilja emellan tvänne väsendtligt olika saker, då man talar om Riksbankens säkerhet. Om dermed blott menas bankens förmåga att kunna slutligen göra rätt för sig och betala alla sina skulder, så är det klart att ökade fordringar äfven måste öka säkerheten. Men finnes någon här, eller någon i världen, som kan sätta i fråga denna slags säkerhet hos banken, eller att den med ett så stort öfverskott som omkring 30 millioner skulle kunna slutligen betala sina närvarande förbindelser?"

Ännu mera kontrasterande uttryck skulle kunna anföras, men protokollerna äro tillgängliga för en hvar. Jag tror mig dessutom med det citerade hafva tillräckligt ådagalagt, att en ganska olika färgläggning af åsigtter egde rum den ena dagen emot den andra, och det var ju *detta* jag skulle verificera.

Samme talare invände vidare — om jag icke missförstod honom — att häromdagen ville man ej, att Staten skulle vara industri-idkare, då det var fråga om jernvägarne, men nu vill man det, då det är fråga om banken. Jag bekänner, att för mig ställer sig denna fråga något till förmån för banken emot för jernvägarne, då den förra erfordrar allenast ett enda, de sednare en mångfald af praktiska yrken, men jag vill icke

begagna mig af den fördel, som jag derigenom skulle kunna hafva. Jag nöjer mig med att vända om satsen och säga: månne det icke är lika inkonsekvent af den ärade talaren att yrka, det Staten skall vara industriidkare i fråga om jernvägarne, och bestrida det i fråga om Riksbanken? Jag vågar tro, att dessa inkonsekvenser kunna fullkomligt qvitta emot hvarandra, och jag skulle nästan vilja påstå, att inkonsekvensen är mera skenbar å vår sida än å hans.

Vidare påpekar samme ärade talare, huruledes de Herrar motionärer, som hafva afgifvit förslag om bankovinstens användande för Riksbankens egna ändamål, skulle uteslutande hafva till syfte att i och för låntagareintresset utvidga allmänna diskonten, och han anför exempelvis några motioner, hvilka — jag erkänner det — gå i denna riktning; men han fann icke lämpligt att omnämna några andra motioner, bland hvilka en, af Herr Ola Månsson, föreslår "att bankovinsten må hädanefter, intilldess annorlunda bestämmes, uteslutande i och för bankens egna ändamål användas på det sätt, som säkrast öfverensstämmer med hufvudgrunderna för dess verksamhet och det allmännas väl."

Vidare anförde han såsom argument den stora våda, som skulle uppstå, om vi finge en öfvermäktig Riksbank, så att Staten skulle vara egare eller åtminstone disponent öfver snart sagdt hela rörelsemaskineriet i Sverige — jag tror hans ord voro sagda i den riktningen. Ja, äfven jag tror att det verkligen skulle vara vådligt, om Riksdagen genom Riksbanken blefve allmäktig herrskare öfver penningarörelsen i Sverige; men å andra sidan frågar jag: månne det icke skulle medföra en ännu större våda, om ett starkt och väl styrdt privatbanksintresse med sina utgreningar öfver hela landet skulle ernå en sådan allsvåldighet?

Men detta är en sak för sig. Jag åtminstone har aldrig påstått, att Representationen ensam bör hafva hela penningarörelsen i sin hand, utan den fåsigt, som jag förfäktat, den att Riksbanken skall få en större del af sin vinst till sin disposition, ansluter sig till det franska banksystemet. Och hvad är då detta system? Jo, en sammansättning af Statens väl och af det enskilda vinstbegäret, hvilka ömsesidigt tygla hvarandra. Det är en jemn afvägning emellan dessa båda intressen, som erbjuder de starkaste garantierna för en lugn och säker utveckling af en stats finansiella förhållanden; och att så är, har den franska banken sjelf bevisat, när den alltid, under de politiska jordbäfningar Frankrike genomgått, har varit kärnan och medelpunkten för Frankrikes industriella lif. Utan denna sin bank skulle Frankrike icke stått på den ståndpunkt det nu gör, icke fortfarande vara rikt, starkt och mäktigt. Men på hvad ståndpunkt stå vi, mine Herrar, efter nära 60 års fred? Och ändock! om vi slå in med allvar och kraft på samma bog som Frankrike i fråga om sättet att ordna och styra vår Riksbank, månne icke Sveriges framtid rätt snart skall komma att gestalta sig annorlunda, och månne icke alla våra tynande näringar skulle resa sig igen med förnygrad lifskraft; skulle icke detta vara ett ändamål, väl värdt att kämpa för, trots allt hvad stundens högvise hafva att anmärka deremot?

Herr Agardh: Med anledning af ett yttrande af Friherre Gripenstedt anser jag mig, såsom ledamot af Banko-Utskottet, skyldig säga nå-

gra ord, på det att icke en onödig skugga måtte falla på Riksbankens förvaltning. Han frågade, om det visat sig att Riksbanken lemnat några synnerligen vackra resultat, motsvarande dess tillgångar, dem han beräknade till 60 millioner R:dr, nemligen grundfond och vinst omkring 30 millioner samt rättigheten att *derutöfver* utgifva sedlar för 30 millioner — så tror jag hans ord föllo sig. Men det är icke utöfver sin grundfond och sina vinstmedel som banken eger utgifva sedlar för 30 millioner, utan det är utöfver sin metalliska kassa, som numera vanligen är emellan 10 à 15 millioner R:dr, och det är således icke på 60 millioner, utan på 40 à 45 millioner som vinsten skall beräknas. Men detta var utan tvifvel blott en förhastad uppgift. Det var icke heller denna uppgift jag egentligen ville bemöta, utan det var den allmänna åsigten, som man ofta får höra framställas, att Riksbankens rörelse lemnar ett så dåligt resultat. Jag vill då anmärka, att detta resultat icke får bedömas ensamt efter storleken af bankovinsten; det torde vara i viss mån med Riksbanken som med stambanorna, hvilka sednare i bästa fall icke torde enligt räkenskaperna lemna mer än tre procent behållning; men ändock bygga vi jernvägar, derföre att den enskilde svenske mannen kan hafva en så stor fördel af dem, att de 3 procent, som staten gifver mer i ränta, sannolikt mer än väl motsvaras af de fördelar jernvägarne bereda de enskilde. På samma sätt tror jag det är med Riksbanken. Den vinst, som den gifver, och som kallas för bankovinst, är måhända obetydlig mot den nytta den medför i öfrigt. Funnes icke Riksbanken, så finge de enskilde på många olika sätt släppa till för ändamål, som banken nu besörjer. Det är denna stora fördel, som bör tagas i betraktande, och den mätes icke med den vinst man har beräknad å papperet. Vi böra då icke vara orättvisa mot bankens förvaltning, som möjligen kunde anses mindre tillfredsställande, om Riksbanken endast vore en vanlig lånebank; men då den i sin första egenskap, såsom depositionsbank och upprätthållare af myntvärdet, bereder hela landet fördelar, som icke torde kunna i penningar uppskattas, så torde resultatet af dess rörelse icke ensamt af bankovinsten kunna mätas.

Herr Dufva: Jag ber få säga, att denna diskussion synes mig hafva ingått i en mängd detaljer, som föga hafva att göra med den, efter mitt omdöme, temligen enkla sak frågan rör. Man bör, om jag ej misstager mig, i denna sak endast göra sig reda för hvad den svenska Riksbanken är, nemligen en affär som svenska folket sedan tvänne århundraden tillbaka drifvit. Är det rätt att en del af vinsten afsättes till konsolidering af en sådan affär? Till svar på denna fråga anser jag mig kunna åberopa hvad man allmänt betraktar såsom klokt i hvarje enskildt affärsföretag, der större eller mindre tillgångar skola för ett gemensamt ändamål förvaltas på möjligast bästa sätt. Jag tror det är en sällan eller aldrig motsagd regel att i dylika företag afsätta en del af vinsten för oförutsedda händelser, och jag hänvisar i detta afseende till stadgarne för aktiebolag och andra större bolag, i hvilka man nästan alltid skall finna grundsatsen om afsättande för affärens räkning af någon del utaf vinsten erkänd och tillämpad. Hvarföre skulle det då vara oriktigt att vid förvaltningen af Riksbanken iakttaga samma förfarande? Gäller väl i detta

fall för bankrörelse något undantag från hvad som eljest erkännes vara klokt och riktigt? I sådant afseende tillåter jag mig erinra om att Riksbanken icke är den enda institution, som inom vårt land driver bankrörelse, utan att vi äfven hafva enskilda banker, i hvilkas nu gällande lagstiftning både Representationen och Regeringen deltagit, och jag ber få återropa 1864 års banklag, i hvilken finnes bestämdt föreskrifvet, att bolagsreglorna för hvarje enskild bank skola innehålla bestämmelser om bildandet af en reservfond och om den andel af årliga vinsten, som till densamma skall öfverföras. Skulle då hvad Representation och Regering gemensamt ansett för rätt i fråga om dessa enskilda affärer — och jag tror mig kunna säga, att man icke från något håll hört stadgandet derom öfverklagas såsom oriktigt — skulle detta, frågar jag, icke vara riktigt äfven när det gäller den statsens likartade affär, som kallas Riksbanken? För mig förefaller det klart, att hvad man erkänner såsom riktigt vid annan större affärsverksamhet, och hvad lagstiftningen stadgat såsom regel för annan bankrörelse, det bör ock vara riktigt och ega giltighet i fråga om Riksbanken.

Hvad som blifvit sagdt derom, att man genom bankovinstens användande för statsverkets behof borde undvika en eljest möjligen behöffig skatteförhöjning, läser icke vederlägga riktigheten af den princip jag hyllar. Förhållandena äro nu ej svårare, än att statsens inkomster och utgifter böra kunna bringas att gå ihop, utan att ingripa på Riksbankens bästa, och det torde då vara skäl att betrakta hvar sak för sig, och att, när det är fråga om att bestämma huru Riksbanken ändamålsenligast bör skötas, till grund för mitt beslut lägga hvad som för Riksbanken är gagneligt och förmånligt, men icke något annat. Jag anser mig bärvid böra tillägga, att just ur den synpunkt jag ser saken det är fullkomligt rätt och billigt, att Riksbanken såsom statsinrättning med en god del af sin vinst bidrager till fyllandet af Statens behof, och jag finner derföre icke anspråken på att innehålla hela denna vinst eller en större del deraf kunna vara befogade under andra förhållanden, än om man på förhand uppställt och godkänt vissa ändamål och behof för banken sjelf, till hvilkas uppfyllande det i sådant fall kan vara lämpligt att innehålla större delen eller hela bankens vinst. Så är nu icke förhållandet, och således finnes för närvarande efter min mening icke skäl att ifrågasätta, det någon större del af bankovinsten skulle för banken reserveras. Såsom en lämplig medelväg anser jag det af Herrar Agardh, Ericsson och Sääf i deras reservation framställda förslag att innehålla en fjerdedel af vinstmedlen för bankens egen räkning och anvisa de öfriga tre fjerdedelarne för Statens allmänna behof, hvilket förslag jag för min del vill understödja.

Medan jag har ordet, skulle jag önska att till besvarande upptaga några yttranden, som under diskussionen förekommit. En talare, hvars ord otvifvelaktigt hos mången finna genklang, Friherre Gripenstedt, har sagt, att en sådan åtgärd som reserverande åt Riksbanken af dess vinstmedel icke skulle vara en konsolidering af banken. Man må nu tänka sig, att vinsten utbetalas i form af silfvervaluta eller, hvad som torde komma verkliga förhållandet närmare, i form af bankens sedlar å motsvarande belopp, så läser det väl i alla händelser vara en konsolidering af banken, antingen den slipper att minska sin tillgång på metallisk valuta

eller den undgår att öka sin skuld. Eller hvilken enskild skulle ej finna sin ställning mera betryggad och följaktligen solidare, om han befriades från att utgifva ett belopp skuldsedlar, som, en gång utgifna, också måste inlösas och sålunda ingripa på hans tillgångar. Förstår jag rätt hvad som menas med konsolidering, så måste Riksbankens säkerhet och soliditet ofelbart ökas och således bankens konsolidering befordras genom åtgärder, hvarigenom den undginge att från sig lemna metallisk valuta eller, hvad som i effekten blir detsamma, skuldsedlar som en gång skola inlösas.

Den nyss nämnde talaren framhöll såsom ett skäl mot bankovinstens reserverande åt banken, att så många olika förslag blifvit gjorda om användandet af denna bankovinst, och framställde nära nog som förkastligt om man ville använda vinsten till utvidgande af bankens verksamhet. I enlighet med hvad jag redan förut yttrat, anser jag för min del det ej vara riktigt att i denna sak inblanda frågan om det sätt hvarpå reserverade andelar af bankens vinstmedel framdeles må kunna användas. Om man ock anser Riksbankens ställning för närvarande vara sådan, att den *kan* afstå sin vinst åt Staten, bör man ej derföre lemna å sido att betrygga dess ställning äfven för framtiden. Och anser man, att andra bankinrättningar böra upplägga reservfonder utan vidare bestämmelse om särskilda sätt för användande af desamma, hvarföre skall icke ett dylikt förfarande få anses riktigt äfven för den allmänna bankinrättningen, Riksbanken. En utvidgad verksamhet för en bank bör väl dessutom, då den grundas på ökade tillgångar, icke kunna framställas såsom en skada för densamma.

Det anfördes såsom skäl hvarför man vore angelägen om att få 72 § Regeringsformen ändrad, att om den förblefve oförändrad, det skulle kunna hända att man under svåra tider kastade sig på Riksbanken och sökte angripa dess tillgångar till fyllande af Statens behof. Att nämnda paragraf i Regeringsformen behöfver ändras, vill jag icke bestrida, men jag frågar: är det rätta sättet att förekomma en sådan olägenhet som den påpekade för de svåra tiderna, om man redan nu, när tiderna icke äro jemförelsevis svåra, sträcker begäret efter bankens medel så långt man möjligen kan? Det vill åtminstone synas mig, som handlade man mera välberäknadt för det uppgifna syftmålet, om man sökte att, medan tiderna ännu icke äro så svåra, ej alltför mycket hängifva sig åt begäret efter bankens medel, utan lemnade något kvar.

Det talades vidare om, att reservanterne framställt olika yrkanden i afseende på det procenttal af vinstmedlen, som borde åt banken reserveras, och det förhållande att några yrkat 25 procent, andra $33\frac{1}{3}$ procent påstods utvisa, att för deras yrkanden icke någon princip skulle ligga till grund. Men är väl detta riktigt? Om meningarne äro olika rörande den del af vinsten, som bör reserveras, icke rör detta sjelfva principen, att en reservering bör ske. Det afses ju blott tillämpingen af principen icke principen sjelf? Jag ber i detta hänseende få återkomma till 1864 års banklag, som stadgar att de enskilda bankerna skola alltid bilda en reservfond och till den öfverföra en andel af sin årliga vinst. Är nu icke principen om årlig afsättning till reservfond här tydligt och fullständigt uttalad, ehuru icke något procenttal finnes angifvet? Och är väl den i stadgandet uttalade princip mindre riktig, derföre att något visst procent-

tal ej der finnes utsatt? Det må erinras att denna banklag är kontrahsignerad af samme Friherre Gripenstedt, som nu påstår att ingen princip skulle ligga till grund för yrkandet om reserverande af en del af Riksbankens vinst, derföre att de som framställt yrkandena föreslagit den ene en andel af samma vinst, den andre en annan.

Det framställdes vidare, att yrkandet på innehållande af Riksbankens vinstmedel skulle vara oriktigt, och beviset för detta påstående hemtades från de olägenheter, hvilka förmenades uppstå, om man innehölle *hela* bankovinsten. Det finnes, som bekant, en slags bevisningsmetod, då man företager sig att "måla den onde på väggen för att sedan få piska honom"; och denna synes Friherre Gripenstedt hafva ansett vara vid detta tillfälle användbar, då han tillgripit utvägen att tala om reservation af hela bankovinsten, ehuru frågan gäller endast reservation af en mindre andel af samma vinst. Men hvaruti bestod väl den piskning, som kunde åstadkommas? Jo, i förespeglingen att Riksbanken skulle blifva mäktig nog att ensam blifva förläggare för hela landet, hvaraf åter följden förmenades blifva, att landet komme att utsugas och blifva skattskyldigt till Riksbanken och behörska all kapitaltillgång i landet. För min del är jag långt ifrån att tro, att detta skulle blifva följden, och hvad beträffar hotet om att Riksbanken skulle kunna blifva förläggare för hela landet, är jag öfvertygad att de förlagsbehöfvande inom vårt land kunna komma i vida sämre belägenhet än den som vore för handen, om de kunde finna behöfliga förlagskapital hos landets egen bank.

Den talare, hvars yttranden jag upptagit till besvarande, sade äfven, att sträfvandena för Riksbankens förkofran skulle innefatta försyndelse mot två principer, hvilkas riktighet man eljest erkände. Den ena af dessa principer var den, att Staten icke skulle vara industriidkare. Men hvad Riksbanken beträffar, är den synden redan gjord, och detta för ett par sekler tillbaka, och icke syndar man väl nu värre, om man söker ställa så, att Riksbanken skötes väl och med hänsyn till sitt eget bästa, än om man följer andra syften. Denna invändning är dessutom af en talare förut upptagen, och jag vill derföre icke längre uppehålla mig med densamma.

Den andra principen, emot hvilken man påstods synda, skulle vara den att ej utvidga området för embetsförvaltning, hvilket skulle ske derigenom att Riksbanken finge större styrka. Sannt är att man yrkar inskränkning af embetsförvaltningarne, men detta yrkande går ut på att öfverlemna en del förvaltningsbestyr åt folkets sjelfstyrelse, i stället att låta Statens embetsmän sköta sådant som kommunalmyndigheter bättre kunna handhafva. I tillämpning på Riksbanken kräfver den ifrågavarande principen endast att förvaltningen af en affär sådan som Riksbanken icke ställes för mycket embetsmannamässig, utan att den, obehindrad af tunga former, må kunna fritt utveckla sin verksamhet till hela landets förkofran och bästa.

Åtskilligt mera har af den nämnde talaren blifvit yttradt, men som detta redan af andra blifvit besvaradt, skall jag icke längre upptaga tiden, utan inskränker mig till att, på de skäl jag anført hemställa, det Kamraren måtte godkänna det af Herr Agardh m. fl. reseranter framställda förslag, att 25 procent af 1869 års vinstmedel måtte för Riksbankens

egna ändamål reserveras, och återstoden anvisas för Statens allmänna behof; och uttalar jag dervid tillika den önskan att en sådan fördelning allt framgent måtte följas och såsom princip upprätthållas.

Friherre af Schmidt: Jag är uppkallad att för andra gången taga till ordet med anledning af ett yttrande från en värd talare å Stockholmsbänken, hvilken påstod att jag hade velat nedsätta värdet af våra svenska statspapper genom att säga det de icke vore så säkra. Skulle detta hafva varit mitt yttrande, så får jag säga att det var ett stort misstag, och att jag icke menade så; men jag tror jag sade, att det icke var så lätt att skaffa silfver för dessa papper, ty när de skola återlemnas, så sker liqviden genom Riksbankens egna sedlar, hvarigenom banken icke alls blir rikare på metallisk valuta. För att skaffa sig silfver måste banken sälja dessa obligationer i utlandet, hvilket vanligen sker med förlust.

För att bemöta samme talares inkast mot premisserna i den reservation, som jag förklarade mig hylla, ber jag få lemna några sifferuppgifter. På förhand må jag nämna, att jag endast vill fästa Herrarnes uppmärksamhet å de tillfällen, när banken fått göra stora uppoffringar. År 1823 beslöto Rikets Ständer, att all ränteberäkning å statsverkets skuld till banken skulle upphöra, och 7 år derefter afskrefs denna skuld, som då uppgick till 27,000,000 R:dr, med undantag af 6,600,000 R:dr, för hvilka utfärdades obligationer, af hvilka ännu finnes kvar en rest af nära 2,000,000 R:dr. Går jag tillbaka till äldre tider, så beslöto Rikets Ständer äfven år 1772, att all ränteberäkning å Statsverkets skuld till banken, hvilken då utgjorde 30,000,000 R:dr, skulle upphöra, och 6 år derefter beslöts att eftergifva hela denna skuld. Jag frågar om icke detta varit uppoffringar för statsverket på Riksbankens bekostnad? Vidare ber jag få fästa uppmärksamheten vid 1857 års penningekris, då Riksbanken i sin ego hade vexlar å Hamburg för 1,472,000 R:dr, hvilka der vore protesterade, och inom 9 månader af samma år, eller från den 2 April till årets slut hade bankens metalliska kassa minskats med 12,000,000 R:dr. Jag frågar då, om icke de, som fästat sin uppmärksamhet å dessa förhållanden, hafva skäl att önska en konsolidering af Riksbanken i den riktning jag antydt? På samma gång frågar jag äfven, huruvida det icke vore högst önskligt, om den princip gjorde sig gällande, att för alla år, så länge Riksdagen godkänner det, Kongl. Maj:t hade att för Statens behof påräkna tre fjerdedelar af bankovinsten, men Riksbanken sjelf deremot behölle den öfriga fjerdedelen, hvarigenom å ömse sidor vunnes visshet om hvad man egde och hade att beräkna på förhand. Vid realisationen år 1830 beslöto Rikets Ständer, att metalliska kassan skulle ständigt stå till sedelstocken i samma förhållande som 5 till 8, men vid 1844—1845 årens riksdag förändrades detta beslut derhän, att banken egde utgifva sedlar till 30,000,000 R:dr utöfver sin metalliska kassa. När nu den metalliska kassan, såsom under föregående år, sjunkit under 10,000,000 R:dr, så skulle, om Banken nödsakades utgifva sedlar till fulla beloppet, 30,000,000 R:dr utöfver samma kassa, banken icke kunna med silfver inlösa mer än en fjerdedel af sina utelöpande sedlar;

i fall man tänker sig en stark påtryckning, så vore väl att hafva lätt realisabla utländska statspapper.

Å alla dessa skäl yrkar jag fortfarande, att en fjerdedel af bankovinsten måtte för bankens egen räkning reserveras.

Friherre Gripenstedt: Jag ber om ursäkt, att jag ännu ett par ögonblick tar Herrarnes uppmärksamhet i anspråk, men jag är dertill uppkallad af åtskilliga yttranden från föregående talare. Först skall jag då, ehuru blott i förbigående, fästa mig vid några mindre viktiga omständigheter.

Med anledning af den värde representantens från Lund förmenande, att jag skulle hafva begått ett misstag, när jag sade, att Riksbanken hade trettio millioner Riksdaler i sedelutgifningsrätt utöfver behållningen i grundfond och vinst af tillsammans omkring trettio millioner Riksdaler, ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att jag ingalunda talat om sättet, huru denna sedelutgifningsrätt beräknas, hvilket hvar och en vet sker sålunda, att utöfver den metalliska valutan trettio millioner i sedlar kunna utgifvas, utan jag har blott sagt, att banken eger rätt att utgifva dessa trettio millioner Riksdaler i sedlar, hvilket läser vara alldeles obestriddigt, och då härtill komma de medel, som bestå i grundfonden och öfverskotten, hvilka jemväl utgöra omkring trettio millioner, så läser det omöjligt kunna förnekas, att de fonder, med hvilka Riksbanken eger att bedriva sin rörelse, uppgå till den af mig anförda summan af omkring sextio millioner Riksdaler.

Hvad den värde representanten från Calmar län ur fjorårets protokoll uppläst, för att visa det någon olikhet i min uppfattning om Riksbankens ställning skulle hafva egt rum från den 16 till den 17 Mars sistlidna år, kan möjligen för honom sjelf synas utgöra bevis för detta påstående, men jag tror, att hvar och en annan, som med någon uppmärksamhet hörde på dessa utdrag eller genomläser dessa protokoll, skall hafva svårt, och jag vågar säga omöjligt att deri finna någon olikhet i mina åsikter den ena och den andra dagen. I båda yttrandena utgick jag från den tydligen uttalade åsigten, att Riksbanken i sitt närvarande skick var fullkomligt solid, och att dess säkerhet icke kunde betviflas, men jag sade, att då banken uteslutande var beroende af den ena Statsmakten eller Riksdagen, så lemnade detta icke någon bestämd säkerhet, för att icke banken, genom de anspråk som vid kritiska tillfällen kunde ställas på densamma, såsom föregående tiders erfarenhet visar, ganska lätt kunde komma i den ställning, att dess säkerhet upphörde och hela landets ekonomiska välfärd äfventyrades. Hvad den värde talaren yttrade om franska banken, har icke någon tillämplighet på vår Riksbank, ty man har ofta såsom en brist i organisationen af denna bank anmärkt just den omständigheten, att icke, jemte Staten, enskilde delegare der finnas, hvilka då kunde bevaka så väl sina egna som alla andra enskildes rättsanspråk; och den värde talaren har således, genom att framhålla förtäffligheten af den franska bankinstitutionen — hvilken jag för öfrigt lemnar i sitt värde — långt ifrån att höja anseendet hos vår svenska Riksbank, tvärtom gifvit ett ganska skarpt hugg åt denna inrättning; hvars utveckling i oändlighet emellertid tyckes utgöra hans älsklingsmål.

Men jag kommer nu till de väsendtligaste anmärkningarne, som blifvit framställda af en medbroder i representantskapet för Stockholm, hvilken bland annat påstod, att det skulle förefinnas en väsendtlig inkonsekvens emellan ett stadgande i den privatbankslag, hvarunder mitt namn har den äran att stå, och som bestämmer, att vid enskilda banker en reservfond skall finnas och bildas, jemfördt med mitt påstående nu, om att ingen del af bankovinsten skulle åt Riksbankens reserveras. Jag ber likväl, att man här ville noga lägga märke till, "att den s. k. grundfond," hvilken tillhör privatbankerna, är ett tillskott gjordt af delegarne, hvilket visserligen å ena sidan upptages såsom en tillgång, men som äfven å andra sidan precis på öret är upptagen såsom en bankens skuld, och att denna grundfond således i sjelfva verket blott varit en begunelse till rörelsemedel för banken, men icke vid jemförelse emellan dess aktiva och passiva utmärker någon behållning, utan att den enda behållning eller öfverskott, som kan anses tillhöra sjelfva *institutionen*, består i reservfonden, hvilken, enligt lag, alltid skall finnas såsom ett nödvändigt tillbehör vid dessa banker, för att göra affären mera säker. Men det har ingalunda stadgats, att denna reservfond skulle i oändlighet tillökas och kunna i tidernas längd uppgå till hvilket belopp som helst.

Tvärtom förhinderas detta redan derigenom, att de enskilda bankernas oktrojtid är inskränkt till endast tio år, och dessutom förekommer i nästan alla dessa bankers bolagsreglor ett stadgande, som bestämmer, att när reservfonden uppgår till ett visst belopp — vanligen tio procent af grundfonden — behöfver ingen vidare ökning af densamma ega rum. Samma stadgande om bildande af reservfond finnes också i lagen rörande aktiebolags stiftelse i allmänhet, men på samma sätt är vanligen en maximumsumma äfven der utsatt, utöfver hvilken reservfonden icke behöfver ökas. Således är det för alla dylika företag en gemensam grundsats, att en reservfond, d. v. s. en tillgång utöfver de tillskjutna medlen, som utgöra en balanserad skuld till delegarne, skall finnas; och, mine Herrar! är icke denna grundsats tillämpad äfven å Riksbanken? Jag frågar hvad denna Riksbankens grundfond på tjugufem millioner, hvilken egentligen borde kallas reservfond, i sjelfva verket representerar? Den är icke det samma som grundfonden hos privatbankerna, hvilken representerar en skuld till aktieegarne, — ty Riksbanken har i egentlig mening ingen skuld till delegarne, när denna i tidernas lopp blifvit många gånger återbetald och således tillintetgjord — utan den representerar helt enkelt ett kapital, som Riksbanken såsom institution sjelf eger. till begreppet motsvarande det kapital som en privatbank kan sägas ega i sin reservfond — ehuru jag ganska väl vet, att i begge fallen delegarne, då de besitta sjelfva institutionen, medelbart och i sista hand måste anses vara egare äfven till reservfonderna. När nu för Riksbanken bestyret att samla en reservfond således är undångjordt — och detta på ett särdeles effektivt sätt, när denna reservfond, som här bär namnet grundfond och som, enligt hvad hvar och en känner, i början var betydligt mindre, men sedermera efter hand ökades, nu uppgår till ett belopp af tjugofem millioner Riksdaler — så tror jag icke, att det kan anses vara inkonsekvent, att man nu, då statsverket så väl behöfver detta bidrag, motsätter sig grundfondens vidare

dare ökande utöfver hvad som måste vara alldeles tillräckligt för dess ändamål. Ty att i oändlighet öka grundfonden genom att oupphörligt till densamma lägga större eller mindre del af bankovinsten, skulle, såsom jag förut har visat, nödvändigt leda till de oraturligaste resultat; och det inkast man häremot gjort, att här ju icke är fråga om att alltid behålla *hela* bankovinsten, förlorar sin betydelse, då tiden är obegränsad och verkningarne således blott något längre uppskjutas: ty att resultatet blir detsamma, om en större summa under en viss tid hopas och tillväxer, eller blott tredjedelen deraf under en tre gånger så lång tid förökar sig, torde väl medgifvas äfven af den ärade talaren; hvilken med så klar och ljus blick plägar uppfatta dylika ämnen

Med anledning af samme värde talares anmärkning, att om man för syndade sig mot en grundsats, då Staten uppträder såsom industridkare, så vore detta fel redan begånget, då Riksbanken drefs för Statens räkning, vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att jag icke påstått något annat, än att Staten icke i detta fall bör alltjemt ytterligare *utvidga sin rörelse*. Jag ber få lägga accent å ordet "utvidgning af sin rörelse", ty jag vill icke bestrida, att icke Staten under vissa omständigheter äfven må kunna vara industridkare; men att den skulle nästan i oändlighet utvidga sin rörelse, detta måste väl stå illa tillsammans med den grundsats, som jag så ofta hört här åberopas, och som äfven jag hyllar, att Staten icke annat än undantagsvis bör befatta sig med industriella yrken.

Samma förhållande gäller äfven om inkastet mot mitt påstående, att man icke bör, utöfver behofvet och nödvändigheten, öka embetsförvaltningen, ty det lär väl icke kunna förnekas, att embetsmannaverksamheten, som till sin motsats har den enskilda verksamheten, icke bör sträckas till sådana områden, der denna enskilda verksamhet är på sin rätta plats, samt att embetsmannaförvaltningens utvidgning utöfver sina naturliga gränser icke blott strider mot en riktig, likaledes ofta omordad grundsats, utan i sjelfva verket också för Statens allmänna intressen medför skadliga följder.

Herr Dufva: Jag anhåller om öfverseende dermed, att jag ännu uppehåller Kammaren några ögonblick, för att besvara en del af hvad emot mitt förra yttrande blifvit anfördt.

I anledning af den siste ärade talarens yttranden får jag ännu en gång erinra om stadgandet i 1864 års banklag: att en reservfond skall bildas och viss andel af årliga vinsten till densamma öfverföras. Detta betyder, så vidt jag förstår, att en viss del af vinsten skall under bankens verksamhetstid afsättas till reservfonden, och synes mig således gifva fullt stöd åt den mening jag förut tillätit mig framställa. Enligt den ärade talarens yttrande skulle det vara ett särskildt förhållande med Riksbankens grundfond i jmförelse med enskilda bankernas grundfonder, nemligen att dessa sednare vore skulder, men icke så Riksbankens grundfond. Jag vågar dock påstå, att äfven Riksbankens grundfond är en skuld, nemligen till hela svenska folket, som under en eller annan form tillskjutit den och är bankens egare. Att aktieegarne i de enskilda bankerna äro till antalet färre kan ej förändra förhållandet. Och om än reservfonden

kan, om behof uppstår, tagas i anspråk för att fullgöra bankens förbindelser, utan att derigenom aktieegarnes från början insatta kapital eller hvad benämnes grundfond minskas, så ändras härigenom icke det förhållande, att såväl reserv- som grundfond städse äro och blifva skulder till dem, som ega banken, på samma gång de utgöra en tillgång för sjelfva banken.

Den ärade talaren synes nu vilja medgifva, att Riksbanken ehuru en för statens räkning bedrifven industri skulle få fortfarande finnas till, men deremot skulle det vara den förment att utvidga sin rörelse. Men är bankens tillvaro berättigad, så lär den tillvaro blifva för det allmänna nyttigare och mera gagnelig i samma mån banken uppfyller sitt ändamål och uppbär sin ställning såsom allmän Riksbank. Det måtte då vara en rättighet lika väl som en skyldighet för Riksbanken, att följa med landets och folkets utveckling; och såvida denna utveckling går framåt till något bättre, till större förmögenhet och industriel verksamhet, bör väl äfven banken följa den utveckling, som folkets tillgångar, resurser och verksamhet erhålla. En sådan utvidgning lär icke kunna sägas vara något fel, och erkänner man bankens tillvaro och verksamhet berättigad, så måste man väl äfven följdriktigt erkänna, att den bör såsom en industriel anstalt verka och tidsenligt utvecklas utan hänsyn till annat än sitt eget och det allmännas bästa.

Herr O. B. Olsson: Jag ber endast få tillkännagifva, att jag förenar mig med dem, som yrka bifall till Herr Agardhs reservation.

Herr Petter Petterson: Äfven jag ber endast få anmäla, att jag instämmer med dem, som yrka bifall till det förslag, som uti Herr Agardhs reservation finnes uttryckt.

Herr Ola Månsson: Som jag numera finner, att de fleste talare förordat det förslag, som finnes uttryckt uti Herr Agardhs vid Utlåtandet fogade reservation, vill jag endast förklara, att jag, med frånträdande af mitt förra yrkande det 33 $\frac{1}{3}$ procent af bankovinsten måtte för bankens egna ändamål reserveras, öfvergår på deras sida, hvilka åtnöja sig med att för samma ändamål endast 25 procent af den upplupna bankovinsten måtte användas.

Öfverläggningen förklarades slutad. Sedan Herr Rundbäck återtagit sin särskilda mening, qvarstodo endast de yrkanden som afsågo dels bifall till Utskottets hemställan och dels bifall till Herr Agardhs förslag. På dessa yrkanden gaf Herr Talmannen propositioner och förklarade sig finna den sednare meningen besvarad med ja. Kammaren hade alltså stadnat i det beslut, som innehölls i Herr Agardhs förslag, eller att, med afslag å Utskottets hemställan, 75 procent af 1869 års vinstmedel skola anvisas för statens allmänna behof — och således att af vinstsumman 1,642,930 R:dr 94 öre för år 1869 skola anvisas 1,232,198 R:dr 21 öre — och återstående 25 procent reserveras åt banken, samt att den således anvi-

sade summan skall under år 1871 å tider, som Bankofullmäktige ega att bestämma, till Riksgälds-kontoret öfverlemnas.

§ 3.

Anmälades till bordläggning Stats-Utskottets Memorial N:o 31, med förslag till sammanjemkning eller voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande anslagen under Riksstatens särskilda hufvudtitlar.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag rörande Kammarens beslut vid behandlingen af Banko-Utskottets här ofvan omförmälda Utlåtande N:o 4.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr Johannes Jonsson	från den	28	Mars	under	10	dagar,
„ Anders Andersson i Greby	”	28	”	”	10	”
Friherre Tamm	”	28	”	”	14	”
Herr Thorell	”	30	”	”	8	”
„ Per Andersson från Westmanland	”	30	”	”	14	”
„ Staaff	”	1	April	”	14	”

§ 6.

På Herr Talmannens förslag beslöt Kammarerna, att de ärenden, som blott en gång blifvit bordlagda, skulle, i ändamål af vidare handläggning, sättas främst å den föredragningslista, som för nästa sammanträde komme att upprättas.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem.

H. Husberg.